

Länsstyrelsen
Västmanlands län

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska flyktingfonden

ENHETEN FÖR REGIONAL UTVECKLING

Ny i Västmanland Nyckeltal för nyanlända flyktingars etablering

LÄNSSTYRELSENS RAPPORTSERIE

Rapport 2010:16

Nyckeltal för nyanlända flyktingars etablering
Integration
Enheten för Regional utveckling
Länsstyrelsen i Västmanlands Län
Diarienummer: 851-3787-10

Förord

Hur ser situationen ut för nyanlända flyktingar i Västmanlands län? Vilka insatser tar de del av under de första åren och i vilken utsträckning leder introduktionen till egenförsörjning som det är tänkt?

Detta är några frågor som den här rapporten ger svar på. Den visar också hur länet står sig i en jämförelse med hela riket när det gäller nyanländas introduktion. Undersökningen är ett försök att mäta ett antal nyckeltal vad gäller nyanlända flyktingars situation i Västmanlands län. Initiativet till mätningen har tagits av Länsstyrelsen inom projekt Flyktingsamverkan Västmanland, ett samverkansprojekt som medfinansieras av Europeiska Flyktingfonden.

Länsstyrelsens förhoppning är att föreliggande rapport blir en värdefull hjälp när vi tillsammans i länet tar krafttag för att på ett bättre sätt tillvarata nyanländas kompetens och i samverkan utveckla det goda och hållbara Västmanland.

Västerås augusti 2010

Karin Tilly
Enhetschef
Enheten för Regional Utveckling

Elisabeth Bahngoura
Projektledare
Enheten för Regional Utveckling

Innehåll

1	Inledning	6
2	Sammanfattning	8
3	Resultat och diskussion	12
3.1	Individplanering	12
3.2	Sfi/yrke	15
3.3	Arbetsliv.....	17
3.4	Hälsa	19
3.5	Barn och unga	21
4	Redovisning av indikatorerna.....	23
1.	Individplanering – gemensamma former för kartläggning, dokumentation och planering av respektive individs introduktion på arbetsmarknaden	24
2.	SFI yrke – yrkesinriktad svenska och yrkesutbildning för invandrare...	25
3.	Arbetsliv – arbetslivskontakt under introduktionen	29
4.	Hälsa – hälsofrämjande introduktion	35
5.	Barn och unga	39
5	Metod.....	44
6	Litteraturförteckning	48
7	Bilagor	50

1 Inledning

Många frågar sig om man verkligen ska ta fram statistik över *invandrare*. När man betänker att en invandrare helt enkelt är en person som kommer från ett annat land än Sverige, dvs. något av de länder där 99,86 procent av världens befolkning bor, inser man snabbt att det inte kan handla om en homogen grupp med likartade villkor. Därför är det ofta mer fruktbart att undersöka förhållanden utifrån socioekonomisk ställning än utifrån dikotomin utrikes/inrikes födda.

Varför uppehåller sig då svenska myndigheter ofta vid det faktum att någon en gång invandrat till landet och varför skapar de statistik av detta? Integrationspolitikens mål är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla, oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Målet ska främst uppnås genom generella insatser som når ut till hela befolkningen. Samhället ska fungera lika för alla, och vara icke-diskriminerande. När invandrare pekas ut som grupp i statistiken gång efter gång upprätthålls kanske just det *vi och dom-tänkande* som integrationspolitiken vill undvika?

Men för att ta reda på om det integrationspolitiska målet är nått behöver vi mäta måluppfyllelsen. Det kan vi göra genom att jämföra grupper. Det är inte tillåtet att registrera etnisk tillhörighet i Sverige, men däremot utrikes/inrikes födda. Uppdelningen utländsk respektive inhemsk bakgrund är också vanlig, där utländsk bakgrund definieras som att personen själv eller en av föräldrarna är utrikes född. Ytterligare uppdelningar görs på socioekonomiska faktorer som sysselsättning, inkomst, ohälsotal etc. Även ålder och kön spelar in. Dessutom har vistelsetiden i landet stor betydelse för utfallet när det gäller sysselsättning och inkomst osv.

Denna rapport behandlar dock inte invandrare kontra inhemsk befolkning, inte heller utrikes jämfört med inrikes födda eller personer med utländsk respektive svensk bakgrund. Rapporten fokuserar på gruppen nyanlända flyktingar i Västmanlands län. När det gäller *nyanlända* invandrare har man nämligen identifierat några gemensamma nämnare. De antas ha särskilda behov av samhällsinsatser p.g.a. att de i regel inte kan svenska, inte är insatta i hur det svenska samhället fungerar och inte har etablerade nätverk inom samhälls- och arbetsliv.

De generella integrationspolitiska insatserna ska kompletteras med riktade insatser för nyanlända invandrare. Framförallt gäller det nyanlända flyktingar och deras anhöriga som ska få möjlighet att lära sig svenska och få orientering om svenska samhällsförhållanden och svenskt samhällsliv samt information om vardagslivet i en kommun och andra liknande förhållanden. De ska också få praktik i den utsträckning som är möjlig. Kommunerna ska samråda kring planering av insatser med Arbetsförmedlingen för dem i arbetsför ålder (SFS 1990: 927). Hittills har kommunerna haft huvudansvaret för att se till att dessa insatser genomförs. Från och med 1 december 2010 kommer ansvaret istället att bli statligt, då Arbetsförmedlingen träder in som huvudansvarig för nyanländas etablering och arbetslinjen under den första tiden blir tydligare poängterad.

Rapporten undersöker situationen för nyanlända flyktingar i Västmanlands län. Den visar på vilka insatser de tagit del av under de senaste åren, t.ex. i vilken grad de vuxna klarar av sfi-undervisningen och hur de nyanlända ungdomarna klarar grundskola och gymnasieskola. Den beskriver i vilken utsträckning de vuxna är sysselsatta och om de är självförsörjande efter ett visst antal år. Det gäller nyanlända som togs emot under de senaste åren. Mottagningsåren varierar, för vissa insatser gäller mätningen mottagna under 2007 och 2008 och i andra fall går mätningen ända tillbaka till mottagna 2002.

Vår övertygelse är att sådan kunskap är till gagn både för den enskilde flyktingen och för samhället. Sverige måste bli bättre på att ta till vara invandrades kompetens. Idag är i genomsnitt knappt 30 procent av de nyanlända flyktingarna sysselsatta efter tre år. Kvinnorna etablerar sig generellt sett långsammare på arbetsmarknaden än männen. Med hjälp av denna indikatormätning kan vi tillsammans identifiera angelägna förbättringsområden inom nyanländas etablering i Västmanlands län.

Indikatormätningen är en del av Flyktingsamverkan Västmanland, ett projekt som är medfinansierat av Europeiska flyktingfonden och pågår från augusti 2008 till december 2010. Projektets mål är en mer relevant och effektiv etableringsperiod för nyanlända. Det ska uppnås genom större samverkan mellan ansvariga myndigheter, t.ex. genom att man har en gemensam planering och gemensamma verktyg för den enskilde flyktingens introduktion. Det ska också finnas ett varierat utbud av yrkesinriktad svenska och yrkesutbildning i länet där flyktingen oavsett bostadsort erbjuds utbildning i någon av länets kommuner. Dessutom ska arbetslivskontakter komma in tidigt i introduktionen, bl.a. genom att samarbetet mellan ansvariga aktörer och länets arbetsgivare är väl fungerande. Ett mål är också att samarbetsformer för att förbättra individens hälsa etableras mellan länets kommuner, landstinget och Försäkringskassan. För att förbättra barns och ungas introduktion är målet att samarbete etableras mellan skolor och introduktionsmottagningar samt mellan länets kommuner.

Denna mätning utgör en s.k. föremätning, som beskriver situationen i länet innan projektet startade eller fått genomslag i verksamheten. Länsstyrelsens ambition är att fortsätta följa utvecklingen i länet genom upprepade mätningar på området. Vårt uppdrag är att utveckla samverkan mellan kommuner och myndigheter i länet avseende boende, introduktion och snabb arbetsmarknadsetablering. Vi vill därför i samverkan arbeta för en effektiv och kvalitetsmässigt god etablering av nyanlända flyktingar i Västmanlands län. En etablering som karaktäriseras av respekt för den enskilde individen där människors resurser tas till vara och individuella behov möts. Som utgångspunkt för detta arbete har viktiga parter i länet enats om regional samverkan i *Överenskommelse om samarbete om flyktingintroduktionen i Västmanlands län 2008-2014* (Länsstyrelsens 2008). Utifrån denna överenskommelse växer nu en mer långtgående avsiktsförklaring om konkret samverkan kring länets flyktingmottagning fram.

2 Sammanfattning

I Västmanlands län finns en överenskommelse om regionalt samarbete om flyktingintroduktionen i Västmanland som gäller 2008- 2014 (Länsstyrelsen 2008). Parter i överkommelsen är länets samtliga kommuner, Västmanlands kommuner och landsting (VKL), Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket samt Länsstyrelsen. Det är en överenskommelse som förpliktigar. På en övergripande nivå är målen bland annat att flyktingar snabbare kommer i arbete, att förvärvsgraden ökar samt att hälsan beaktas i introduktionen.

Den här kartläggningen av vissa utvalda indikatorer visar att länet behöver utveckla både samverkan och verksamheter för att nå målen för överenskommelsen.

Individplaneringen måste samordnas

Ett utvecklingsområde som pekas ut i överenskommelsen är *individplanering*. Ett av målen för individplanering är att ansvariga myndigheter har en gemensam planering och gemensamma verktyg för den enskilde flyktingens introduktion.

Indikatormätningen visar att en tredjedel av länets nyanlända vuxna inte har en introduktionsplan inom tre månader, att Arbetsförmedlingen samverkar vid planering för endast var tionde och att bara var tredje av länets nyanlända flyktingar 2008 fick hjälp att ta fram sin egen meritportfölj. När den regionala överenskommelsen slöts år 2008 fanns alltså stora behov av utvecklingsarbete för att nå målen. Projekt Flyktingsamverkan Västmanland har sedan dess tagit fram samverkansrutiner för kartläggning och planering på individnivå, samt startat ett projekt som ska säkra att länets sfi-elever får arbeta med meritportfölj.

Yrkesinriktad sfi behöver utvecklas i länet

Enligt den regionala överenskommelsen ska det finnas ett varierat utbud av yrkesinriktad svenska och yrkesutbildning i länet. Oavsett bostadsort ska flyktingen erbjudas en sådan utbildning i någon av länets kommuner.

Yrkesinriktad sfi har hittills inte erbjudits i Västmanland i någon större utsträckning. Under 2009 påbörjade Köping, Arboga och Kungsör en samverkan med gemensam yrkesinriktad sfi som dock inte hunnit göra avtryck i denna undersökning. Länsstyrelsen har inom projekt Flyktingsamverkan Västmanland kartlagt möjligheterna till att utveckla yrkesinriktad sfi i länet, i rapporten *Yrkesinriktad Sfi i Västmanlands län. 2010:13* (Länsstyrelsen 2010).

Endast några enstaka av de nyanlända har deltagit i en arbetsmarknadsutbildning som anvisats av Arbetsförmedlingen. Detsamma gäller yrkesutbildning. Ingen har deltagit i yrkesutbildning utanför sin hemkommun.

Indikatormätningen visar också att runt hälften av männen och något färre av kvinnorna når godkänd betygsnivå på någon av studievägarna i sfi inom tre terminer. Rikttiden för sfi indikerar en studietid på runt nio månader. En referensgrupp som består av nyanlända flyktingar menar att svenskstudierna erbjuds i en för långsam takt. De anser att många skulle klara svenskinläringen i en högre studietakt parallellt med den komplettering av utbildningen som krävs för den svenska arbetsmarknaden. Det finns naturligtvis också elever som är betjänta av en långsammare takt och alternativa metoder för att på ett bra sätt lära sig svenska. Därför bör länet kunna erbjuda olika alternativ för att möta de individuella behoven.

Arbetslivskontakterna bör öka

Den regionala överenskommelsen slog fast att de nyanlända invandrarnas kunskap om och erfarenhet av arbetslivet ska öka genom tidiga kontakter. Introduktionen ska resultera i en tidig etablering på arbetsmarknaden.

Undersökningen visar att mindre än hälften får en väl tilltagen praktik och att insatserna nystartsjobb, instegsjobb och yrkeskompetensbedömning hitintills inte har använts i någon större omfattning. Kvinnorna har deltagit i lägre utsträckning än männen. Alla dessa insatser skulle sannolikt vara mycket värdefulla för en majoritet av de nyanlända.

Sysselsättningen varierar för olika mottagningsår. Kvinnorna är sysselsatta i betydligt lägre grad än männen. Från 5 till 15 procent av kvinnorna mot 20 till 36 procent av männen är sysselsatta efter två år. Inte alla av dessa är självförsörjande. Dessutom är självförsörjningsgraden i länet nästan genomgående sämre än i riket som helhet.

Hälsofrämjande insatser efterfrågas

Enligt den regionala överenskommelsen ska nyanlända invandrare erbjudas en individuellt utformad introduktion med utgångspunkt i respektive individs hälsostatus och behov. Samarbetsformer ska etableras mellan länets kommuner, Landstinget och Försäkringskassan.

Undersökningen visar att endast omkring en fjärdedel av Västmanlands nyanlända åren 2007 - 2009 har blivit hälsoundersökta. De som vistats i landet som asylsökande blir hälsoundersökta i större utsträckning än direktinresta. I regel har pojkar och män hälsoundersökts i något större utsträckning än flickor och kvinnor. Projekt Flyktingsamverkan Västmanland har tillsammans med landstingets Asyl- och Integrationshälsa, AIH, tagit fram ett förslag som lämnats till Västmanlands läns landstings samverkansråd om hur hälsoundersökningar och hälsosamtal ska nå länets nyanlända på ett bättre sätt.

Varje nyanländ bör få information om hälso- och sjukvård. Idag är det dock svårt att kontrollera om informationen nått samtliga. Kommunerna kommer under hösten 2010 att ges ett förordningsreglerat uppdrag att erbjuda

samhällsorientering till nyanlända, vilket i framtiden kan innebära större möjligheter att följa upp i vilken utsträckning sjukvårdsinformationen når ut.

En person med rehabiliteringsbehov som saknar förankring på arbetsmarknaden blir sällan ordentligt utredd, vilket kan leda till mångårigt bidragsberoende. AIH införde mot slutet av 2008 rutinen att de patienter som varit sjukskrivna längre än en månad ska utredas med hänsyn till rehabilitering. Detta arbetssätt har sedan vidareutvecklats. Projekt Flyktingsamverkan Västmanland har tagit fram rutiner för samverkan kring rehabilitering, där Försäkringskassan, i enlighet med lagen (SFS 1962:381) om allmän försäkring, spelar en viktig roll som samordnande part. Ingen av de nyanlända som mottogs under 2007 fick sådan hjälp av Försäkringskassan. Av de nyanlända från första halvåret 2008 utreddes tre personer i länet med stöd av Försäkringskassan.

Skolungdomars introduktion ska uppmärksammas

Parterna i den regionala överenskommelsen skrev tillsammans under på att barns och ungas skolundervisning och situation måste uppmärksammas, bland annat genom metodutveckling och kompetensspridning.

Av de 14, 15 och 16- åringar som var nyanlända (folkbokfördes) under 2003 till 2006 gick knappt hälften ut nian med betyg efter två år. Väldigt få av dem hade betyg som gav behörighet till gymnasiet. Av de äldre ungdomarna som var i gymnasieåldern när de folkbokfördes under åren 2003 till 2007 gick i allmänhet cirka 50 till 60 procent i gymnasiet året efter mottagningsåret. Genomströmningen tycks vara mycket låg, enligt SCB:s uppgifter fullföljde ingen gymnasiet inom vare sig tre, fyra eller fem år av de ungdomar som påbörjade studierna samma år de folkbokfördes i Västmanlands län.

Projekt Flyktingsamverkan Västmanland har identifierat angelägna utvecklingsområden vad gäller barns och ungas introduktion och utifrån dem formulerat en handlingsplan. Denna innefattar framtagande av regionala riktlinjer för mottagande och introduktion av nyanlända barn och ungdomar, skapande av en regional modersmålspool samt ett regionalt nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Fortsatt utveckling i Västmanland

Så länge de nya länsinvånarna inte kommer i arbete eller blir självförsörjande i större utsträckning än hitintills måste de arbetsförberedande insatserna öka. Det finns en stor förbättringspotential vad gäller interkommunal samverkan kring etableringen för Västmanlands nyanlända. Det finns stora möjligheter till förbättringar vad gäller att tillvara etableringstiden effektivare med parallella insatser, effektivare utbildningar i svenska, yrkesinriktningar tidigt i utbildningen, specialsydda arbetsmarknadsutbildningar samt relevanta yrkesutbildningar där så krävs. För att kunna genomföra detta behövs bättre kartläggningar av nyanländas kompetens, samt en större samverkan mellan Arbetsförmedling och länets kommuner.

För även i fortsättningen, under lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända som träder i kraft den 1 december 2010, krävs en utvecklad samverkan för att den nyanlände ska få relevanta och individanpassade insatser under den viktiga etableringstiden. När Arbetsförmedlingen får ansvar för att etableringsplaner upprättas, ska det ske i samverkan med andra aktörer, däribland kommunerna. En viktig etableringsinsats kommer att vara att stödja den nyanlände att skapa en individuell meritportfölj. En grupp som behöver uppmärksammas är de som behöver rehabilitering. De har rätt till en etableringsplan om de kan delta i rehabiliterande insatser på minst 25 procent av heltid. För att kartlägga och upprätta sådana planer tillsammans med den nyanlände krävs att Arbetsförmedlingen samverkar med både landsting och kommun. Försäkringskassan bör på allvar ta på sig sin roll som samordnare i en sådan planering.

Kartläggningen visar också att det i Västmanland finns utrymme att öka sådana insatser som praktik, instegs- och nystartsjobb samt yrkeskompetensbedömning. Nyanlända kvinnor bör erbjudas individuella insatser i samma omfattning som männen, så att också varje nyanländ kvinna får en reell chans till arbete och egenförsörjning.

Ett viktigt utvecklingsområde är sent anlända elevers skolgång. Undersökningen visar med all tydlighet att dessa elever har stora svårigheter att klara av den svenska skolan. Arbetssätt där sent anlända elever får möjlighet att ta till sig utbildningen och utvecklas på ett bra sätt behövs. En större samverkan mellan skolor och också mellan kommuner bör underlätta utvecklingen av ett bättre mottagande. Skolverkets allmänna råd ska vara en utgångspunkt i arbetet.

3 Resultat och diskussion

Överenskommelsen om regionalt samarbete om flyktingintroduktionen i Västmanland (Länsstyrelsen 2008) har som syfte att stärka och tydliggöra samarbetet mellan berörda myndigheter. Överenskommelsen pekar ut angelägna utvecklingsområden och sätter upp mål för samverkan, både på individ- och samverkansnivå. På en övergripande nivå är målen

- att förvärvsgraden ökar för flyktingar
- att flyktingar snabbare kommer i arbete
- att flyktingar får arbete i nivå med den egna kompetensen
- att introduktionen för barn och ungdomar säkerställer delaktighet och en snabb integration i samhället
- att flyktingens hälsa beaktas i introduktionen.

3.1 Individplanering

I överenskommelsen påpekas att introduktionen för den enskilde flyktingen kartläggs och planeras av flera aktörer, ofta separat. Såväl Migrationsverk, kommunernas flyktinghandläggare, sfi-anordnare, Arbetsförmedling som landsting gör kartläggningar, utredningar och planer. Det slogs fast att denna individplanering måste samordnas bättre, framförallt då det gäller kompetenskartläggning och planering för framtida arbetsliv. Rutiner för uppföljning och revidering av planeringen skulle också ses över.

Inom projekt Flyktingsamverkan Västmanland har arbetsgruppen för individplanering därför arbetat fram rutiner för samverkan. Rutinerna gäller inom den ordning för introduktionen som råder för dem som får uppehållstillstånd fram till 1 december 2010. Under 2010 fortsätter arbetsgruppen att formulera rutiner för samverkan på individnivå som ska fungera under den nya lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända (SFS 2010:197).

Introduktionsplanen tycks fördröjd

Nästan två tredjedelar av de nyanlända flyktingarna i Västmanland som folkbokfördes under 2008 hade en introduktionsplan tre månader efter folkbokföring¹. Varför fick inte alla detta? Enligt den s.k. ersättningsförordningen (SFS 1990:927 Förordning om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m.) ska introduktionsplan upprättas för att den enskilde ska få relevanta insatser under introduktionstiden. Det är också en förutsättning för att kommunen ska ha rätt till schablonersättning för den nyanlände. I Västerås där den övervägande delen av

¹ Uppgifterna som ligger till grund för diskussionen kring individplanering grundar sig på enkätsvaren som åtta av länets tio kommuner besvarat. Arboga och Köping saknas.

länets flyktingar är bosatta, har cirka hälften inte en introduktionsplan inom tre månader. Integrationsmottagningen i Västerås uppger dock att de upprättar en introduktionsplan tillsammans med samtliga. För hälften av de nyanlända flyktingarna i Västerås sker det alltså efter tre månader.

Mätningen ger inget underlag för att bedöma kvaliteten på introduktionsplanerna, utan har endast inriktats på om planer tagits fram eller inte.

Samråd mellan Arbetsförmedling och kommun behövs

Ersättningsföreskriften föreskriver vidare att om den nyanlände är i arbetsför ålder ska planen tas fram i samråd med Arbetsförmedlingen. Ungefär var tionde av länets nyanlända under 2008 har deltagit i trepartssamtal där kommunens och Arbetsförmedlingens handläggare deltagit vid planeringen av introduktionen inom tre månader. Det skedde i fyra kommuner; Kungsör, Fagersta, Sala samt Skinnskatteberg. Framförallt Fagersta och Sala utmärker sig som goda exempel där Arbetsförmedlingen deltagit i kartläggning och planering för de allra flesta. I Västerås uppges ingen sådan samverkan förekomma, åtminstone inte inom de första tre månaderna. När Arbetsförmedlingen tar över ansvaret för etableringsplaner den 1 december 2010 saknas alltså samarbetsformer att bygga vidare på i länets största mottagningskommun. Arbetsförmedlingen ska samverka med kommunerna vad gäller planering även under den nya lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända (SFS 2010:197).

Samråd med sjukvården bör stärkas

Landstinget har deltagit vid planeringen för några få av 2008 års nyanlända i Hallstahammar och Västerås. Det visade sig ogörligt att ta reda på hur många av de nyanlända flyktingarna som har detta behov och därmed bedöma om insatsen är tillräcklig. Att det enbart skett i två kommuner indikerar dock att insatsen inte nått alla med behov. Personer vars ohälsa påverkar deltagandet i introduktionen bör få en läkarutredning och tidiga rehabiliteringsinsatser, annars är utsikterna till självförsörjning små.

Undersökningar visar att många avbryter eller inte ens påbörjar introduktionen på grund av ohälsa (Integrationsverket 2005, s. 232f). De hänvisas då ofta till försörjningsstöd istället för introduktionsersättning. De saknar rättigheter till sjukpenning eftersom de inte har arbetat i Sverige. Många gånger blir de inte ordentligt utredda eftersom det inte finns någon arbetsgivare som tar ansvar för att klarlägga rehabiliteringsbehoven. De kan då bli kvar i bidragsberoende i årtal. Försäkringskassan har dock ett samordningsansvar när det gäller rehabilitering för samtliga bosatta i Sverige, enligt lagen (SFS 1962:381 kap 22) om allmän försäkring, även för dem som inte har förankring på arbetsmarknaden. Inom projekt Flyktingsamverkan Västmanland har vi tillsammans med länets kommuner, Landstinget samt Försäkringskassan tagit fram rutiner för samverkan kring nyanlända med rehabiliteringsbehov.

Meritportföljen har inte slagit igenom

Den regionala överenskommelsen betonar att ansvariga myndigheter ska ha gemensamma verktyg för den enskilde flyktingens introduktion. Ett sådant verktyg kan vara att den nyanlände har en egen meritportfölj, framtagna utifrån gemensamma riktlinjer i länet. Meritportföljen tas fram genom en pedagogisk metod där den nyanlände själv arbetar med att beskriva sin kompetens. Det resulterar i en strukturerad sammanställning av den nyanländes arbetslivserfarenheter, utbildningar och andra meriter. Meritportföljen kan användas vid platsansökan, vägledningssamtal samt planering av utbildning. Den ringar också in vilken kompetens som behöver yrkesbedömning eller validering och underlättar samordning mellan aktörerna i introduktionen.

Kartläggningen visar att endast i Sala, Västerås och Kungsör har man arbetat med meritportfölj för de som mottogs under 2008. Under 2008 erbjöds länets sfi-lärare, flyktinghandläggare m.fl. utbildning i metoden meritportfölj. För dem som mottogs under 2008 hann det knappast slå igenom, men metoden har inte heller senare implementerats i någon större utsträckning. Därför tog Flyktingsamverkan Västmanland initiativ till projektet Meritportfölj Västmanland², som medfinansieras av Europeiska flyktingfonden. Projektets syfte är att fullfölja det tidigare påbörjade arbetet så att metoden meritportfölj implementeras och används inom länets samtliga sfi-utbildningar.

Samverkan kring individplaneringen behöver utvecklas

I den regionala överenskommelsen formulerades mål för utvecklingsarbetet inom området individplanering. Målen är att flyktingarna i hög grad är delaktiga i och kan påverka sin introduktion samt att ansvariga myndigheter har en gemensam planering och gemensamma verktyg för den enskilde flyktingens introduktion. Resultaten av indikatormätningen, som för individplaneringen gäller dem som togs emot i kommunerna under 2008, visar att när den regionala överenskommelsen kom till samma år fanns stora behov av utvecklingsarbete för att nå målen. Även framöver, under lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända, krävs samverkan. Arbetsförmedlingen får ansvar för att etableringsplaner upprättas, men detta ska ske i samverkan med andra aktörer, däribland kommunerna. En del av etableringsinsatserna ska handla om att ta fram en meritportfölj med yrkesprövning och validering. När det gäller personer med ohälsa ska alla som kan delta i åtminstone rehabiliterande insatser minst 25 procent av heltid ha en etableringsplan. För att kartlägga och upprätta planer tillsammans med dessa personer krävs att Arbetsförmedlingen samverkar med både landsting och kommun. Försäkringskassans roll blir även framledes att vid behov samordna planeringen.

² Projekt Meritportfölj Västmanland leds av Länsstyrelsen och pågår från januari 2010 fram till och med juni 2011. Målet är att implementera metoden meritportfölj i sfi-undervisningen i länets samtliga kommuner.

3.2 Sfi/yrke

Området sfi/yrke handlar om yrkesinriktad sfi och yrkesutbildning för invandrare. Yrkesinriktad sfi kräver i regel interkommunal samverkan för att ge ett tillräckligt elevunderlag. Enligt den regionala överenskommelsen ska det finnas ett varierat utbud av yrkesinriktad svenska och yrkesutbildning i länet. Oavsett bostadsort ska flyktingen erbjudas en sådan utbildning i någon av länets kommuner. På så sätt används hela länets resurser mer effektivt och kommer alla nyanlända till del. Målet är att den enskilde flyktingen snabbare erhåller en gångbar yrkeskompetens.

Sfi-betyg tar tid

Hur lång tid tar det i regel att nå godkänt betyg inom sfi? Sfi ska under en fyraveckorsperiod i genomsnitt omfatta minst 15 timmar i veckan enligt skollagen (SFS 1985:1100, 13 kap), vilket ger 60 timmar per månad. Riktvärdet, som får överskridas eller underskridas, är 525 timmar sfi-undervisning per elev. Med 60 timmar undervisning i månaden når man riktvärdet inom nio månader.

Vi valde ett och ett halvt år som mät punkt, vilket i realiteten mättes som sfi-resultat inom tre terminer. Visserligen ska skolformen sfi inte indelas i terminer, men SCB registrerar resultat halvårsvis. I regel lyckas männen bland flyktingarna bättre. Runt hälften av männen har ett betyg inom sfi på någon av studievägarna inom tre terminer. Av kvinnorna når mellan 27 och 47 procent från olika mottagningsår godkänd betygsnivå. Sfi-studenterna i Västmanlands län skiljer sig inte nämnvärt från sfi-elever i hela Sverige. Vi kan inte utifrån kartläggning uttala oss om vad kvinnornas sämre resultat beror på. Generellt brukar kvinnorna ha lägre utbildning än männen, men kanske även skolformen, en stor arbetsbörda i hemmet samt avbrutna studier för vård av barn påverkar kvinnornas resultat (Integrationsverket 2005, s 75). Projekt Flyktingsamverkan Västmanland har därför tagit initiativ till ett försöksprojekt där en alternativ pedagogik för lågutbildade kvinnor ska provas inom sfi i länet.

Den referensgrupp av nyanlända flyktingar som är knuten till Projekt Flyktingsamverkan Västmanland har påpekat att svenskstudierna går för långsamt. Med den undervisningstakt som erbjuds inom sfi tillsammans med krav på grundskolesvenska; SAS, samt gymnasiesvenska; svenska A och B för behörighet till högskolestudier, tar förberedelserna inför högskolan flera år. Dessutom anser referensgruppen att det är långtråkigt och ett slöseri med tid att enbart läsa sfi under ett eller två år. De menar att många, och i synnerhet en akademiskt utbildad, skulle klara svenskinläringen i en högre studietakt parallellt med den komplettering av utbildningen som krävs för den svenska arbetsmarknaden. Naturligtvis finns det också elever som behöver mer stöd och kanske alternativa metoder för att snabbare lära sig svenska.

Yrkesinriktad sfi under utveckling

Yrkesinriktad sfi har inte erbjudits i Västmanland i någon större utsträckning. De tre yrkesspår som tidigare fanns i Västerås ersattes 2008 av spår baserade på utbildningsnivå. Under 2009 påbörjade KAK - kommunerna Köping, Arboga och Kungsör, en samverkan med gemensam yrkesinriktad sfi. Länsstyrelsen har inom projekt Flyktingsamverkan Västmanland kartlagt möjligheterna till att utveckla yrkesinriktad sfi i länet (Länsstyrelsen 2010) som ett avstamp till fortsatt utveckling på området.

Arbetsmarknadsutbildningar används inte under introduktionstiden

Svårigheterna för nyanlända att få arbete beror bland annat på att deras utländska kompetens inte alltid matchar den svenska arbetsmarknaden. Denna grupp skulle därför ha god nytta av specialsydda arbetsmarknadsutbildningar. Mycket få, endast fyra procent av länets nyanlända 2006, har deltagit i en arbetsmarknadsutbildning som anvisats av Arbetsförmedlingen senast två och ett halvt år efter folkbokföring. Det ser ungefär likadant ut för riket som helhet, så länet utmärker sig inte på något sätt. Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har visat (SKL 2009) att av de introduktionsberättigade arbetssökande som var inskrivna på Arbetsförmedlingen under 2008 fick endast 15 procent en insats från Arbetsförmedlingen. Insatserna bestod till största delen av lönesubventionerade insatser, som instegs- och nystartsjobb.

Yrkesutbildning till några få

Några få personer har deltagit i någon form av yrkesutbildning under mottagningsåret eller de följande två åren. Mellan fyra och fem procent av männen och högst tre procent av kvinnorna som mottogs i länet från 2002 till 2005 har fått del av denna insats. Ingen av dem har deltagit i yrkesutbildning i någon annan kommun än sin boendekommun.

Utbildningarna kan förbättras

Det finns alltså en stor förbättringspotential vad gäller interkommunal samverkan kring utbildning för Västmanlands nyanlända. Så länge de inte kommer i arbete i större utsträckning än idag måste de arbetsförberedande insatserna utökas.

Kartläggningen visar att det i Västmanland finns stora möjligheter till förbättringar vad gäller att tillvara etableringstiden effektivare med parallella insatser, effektivare utbildningar i svenska, yrkesinriktningar tidigt i utbildningen, specialsydda arbetsmarknadsutbildningar samt relevanta yrkesutbildningar där så krävs. För att kunna genomföra detta behövs bättre kartläggningar av nyanländas kompetens, samt en större samverkan mellan Arbetsförmedling och länets kommuner.

3.3 Arbetsliv

Den regionala överenskommelsen slog fast att de nyanlända invandrarnas kunskap om och erfarenhet av arbetslivet ska öka genom tidiga kontakter med arbetslivet. Introduktionen ska resultera i en tidig etablering på arbetsmarknaden. Invandrade kvinnor och män ska få arbete i samma utsträckning som svenskfödda.

Sysselsättning och studier – skillnader mellan könen

Hur många är då sysselsatta efter två år? Två år är den s.k. normaltiden för introduktionen, som ju ska leda till egenförsörjning. Sysselsättningen varierar för olika mottagningsår. Var femte till drygt var tredje av de män som togs emot under 2002 till 2005 är sysselsatt efter två år enligt SCB:s statistik. Kvinnorna är sysselsatta i betydligt lägre grad; variationen från olika mottagningsår uppvisar att var tjugonde till drygt var sjuende kvinna är sysselsatt efter två år. För dem som folkbokfördes under 2007 redovisar sex av länets kommuner sysselsättningsgrad. Cirka en tredjedel av dem, män och kvinnor sammantaget, var sysselsatta efter två år, dvs. fram till oktober 2009, när mätningen gjordes.

Av mottagna 2002 till 2005 studerar i regel ca en tredjedel av männen något annat än sfi efter två år. Bland kvinnorna är det färre, drygt var fjärde till var sjuende kvinna från de olika mottagningsåren. Kommunerna uppgav att ca 16 procent av dem som mottogs under första halvan av 2007 deltog i sådana studier.

Frågan är om de som inte är sysselsatta är på väg mot förvärvsarbete genom att de studerar eller deltar i någon annan arbetsmarknadsåtgärd som stärker deras ställning på arbetsmarknaden. Denna mätning gäller dock nyckeltal, dvs. andelar i olika insatser eller positioner. Därför kan vi inte med säkerhet säga att de som studerar är de som inte har arbete. Det kan till viss del vara samma personer som arbetar och studerar parallellt eller vid olika tidpunkter under samma år.

Självförsörjningsgraden lägre än sysselsättningsgraden

Mycket färre är självförsörjande än sysselsatta. Mellan 6 till 10 procent av kvinnorna respektive 9 till 14 procent av männen mottagna 2002 till 2005 i Västmanlands län försörjer sig själva efter två år. Dessutom är självförsörjningsgraden i länet nästan genomgående sämre än i riket som helhet. Detta innebär att av de sysselsatta är inte alla självförsörjande, åtminstone inte under hela kalenderåret.

Kommunerna uppger dock betydligt större andelar självförsörjande än vad SCB:s statistik visar. Av de nyanlända 2007 uppger de att en tredjedel är självförsörjande i oktober 2009. Det är möjligt att självförsörjningsgraden förbättras under 2009. Andra förklaringar kan vara att kommunen inte har full kunskap om den enskildes ekonomiska situation efter att introduktionen är avslutad, mätfel eller olika tolkningar av *självförsörjning*.

Praktik – men inte för alla

I Fagersta, Hallstahammar, Kungsör, Norberg, Skinnskatteberg och Surahammar. har sammanlagt 40 procent nyanlända från första halvåret 2008 deltagit i en praktik på minst halvtid som varat i minst fem månader under det första året. Den genomgående trenden att kvinnorna deltar i lägre utsträckning än männen slår igenom även här. Här finns möjligheter att förbättra insatserna. Det är en omfattande praktik, vilket även de nyanlända som inte deltog troligen skulle ha nytta av. Flera av dem har dock deltagit i någon form av praktik även om den inte varit lika omfattande.

Nystarts- och instegsjobb har inte använts för nyanlända

Arbetsförmedlingens specialdesignade verktyg för att förbättra nyanländas möjligheter på arbetsmarknaden; nystartsjobb, instegsjobb och yrkeskompetensbedömning, används inte i någon större omfattning³.

Mycket få av de nyanlända har deltagit i Arbetsförmedlingens insatser nystarts- och instegsjobb. Det gäller för såväl länet som riket som helhet. I Västmanlands län hade fem, två samt 0,2 procent av de mottagna åren 2006, 2007 samt 2008 deltagit i nystartsjobb våren 2009. Vad gäller instegsjobben var deltagandet likartat. Det indikerar att nystarts- och instegsjobben sällan sätts in under det första eller andra året efter folkbokföring, utan senare, och inte heller då i någon nämnvärd omfattning. Just instegsjobben riktar sig särskilt till nyanlända invandrare och ska vara kopplade till svenska för invandrare, sfi, så att den anställda får kombinera teori med den praktiska språkträning ett arbete innebär. För detta ändamål har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag av regeringen att informera och hjälpa arbetsgivare och arbetssökande att hitta varandra.

Yrkeskompetensbedömning till en person

En annan insats som Arbetsförmedlingen erbjuder är yrkeskompetensbedömning. Insatsen syftar till att ge nyanlända invandrare med ingen eller begränsad erfarenhet av svenskt arbetsliv en möjlighet att tidigt få visa upp sina kunskaper och få en bedömning av dessa. Yrkeskompetensbedömningen är till för att identifiera och bekräfta kunskaper, kompetens och färdigheter. Arbetsförmedlingen skriver på sin webbplats att yrkeskompetensbedömning ska i normalfallet kunna erbjudas inom de tre första månaderna efter erhållet uppehållstillstånd.

³ Nystartsjobb infördes den 1 januari 2007. Åtgärden är till för långtidsarbetslösa och nyanlända invandrare. Instegsjobb infördes den 1 juli 2007 och riktar sig till nyanlända invandrare som fått uppehållstillstånd de senaste tre åren och deltar i sfi. Yrkeskompetensbedömning tillkom den juli 2006.

Mätningen visar dock att yrkeskompetensbedömning inom tre månader från folkbokföring knappt förekommit i vårt län. En enda man i Västmanland har fått denna insats av Arbetsförmedlingen av samtliga mottagna under åren 2005 - 2008. Det är dock möjligt att yrkeskompetensbedömning gjorts senare än de första tre månaderna för fler personer. Eftersom den ska ligga till grund för de fortsatta insatserna, bl. a. yrkesinriktad sfi, är det viktigt att den görs tidigt.

Utrymme för ökade arbetsmarknadsinsatser

För att nyanlända ska få förankring på arbetsmarknaden och bli självförsörjande krävs insatser. Kartläggningen visar att det i Västmanland finns utrymme att öka sådana insatser som praktik, instegs- och nystartsjobb samt yrkeskompetensbedömning. Nyanlända kvinnor bör erbjudas individuella insatser i samma omfattning som männen, så att också varje nyanländ kvinna får en reell chans till arbete och egenförsörjning.

3.4 Hälsa

Enligt den regionala överenskommelsen ska insatser inom hälsa och rehabilitering i ökad utsträckning bli en del av introduktionen. Barns och ungdomars behov ska uppmärksammas i ökad grad. Nyanlända invandrare ska erbjudas en individuell utformad introduktion med utgångspunkt i respektive individs hälsostatus och behov. Genom detta underlättas individens inträde på arbetsmarknaden. Samarbetsformer ska etableras mellan länets kommuner, Landstinget och Försäkringskassan.

Hälsoundersökningar för en fjärdedel

Hälsoundersökningar torde vara en bra utgångspunkt för att åstadkomma en hälsofrämjande introduktion. Kartläggningen visar att endast cirka en fjärdedel av Västmanlands nyanlända åren 2007 - 2009 har blivit hälsoundersökta. Många av dem vistades i andra län under asyltiden och har därmed blivit hälsoundersökta på sin vistelseort. De direktinresta har inte på långa vägar blivit hälsoundersökta i samma utsträckning som de som vistats som asylsökande i Sverige. I regel har pojkar hälsoundersökts i något större utsträckning än flickor. Detsamma gäller män och kvinnor. Här finns alltså en stor förbättringspotential, något som arbetsgruppen Hälsa inom projekt Flyktingsamverkan jobbat med. Detta har lett till att Asyl- och Integrationshälsan i Västerås, AIH, lämnat ett förslag till Västmanlands läns landstings samverkansråd om hur hälsoundersökningar och hälsosamtal ska nå länets nyanlända på ett bättre sätt. Förslaget har antagits av rådet.

Hälso- och sjukvårdsinformation är svår att mäta

Ambitionen har också varit att undersöka hur stor andel av länets nyanlända som fått riktad information om hälso- och sjukvården. Detta visade sig ogörligt att mäta på ett tillfredsställande sätt, i vart fall har landstinget inte haft möjlighet att

föra statistik på hur många personer som nåtts av informationen. Vi kan därför enbart redovisa på vilket sätt information ges. Informationen ges i grupp i de flesta kommuner, antingen av AIH, Folkhälsobyrå AB, lokala vårdcentraler samt i vissa fall även andra aktörer som apotek och Försäkringskassan. Tolkar används vid behov, och i vissa fall ges informationen direkt på modersmål. Detta kompletteras med enskild information på AIH eller av kommunens handläggare. I Skinnskatteberg och Norberg som har en mycket låg flyktingmottagning ger kommunens handläggare enskild information om vart man kan vända sig.

Det är önskvärt att varje nyanländ får likvärdig information om hälso- och sjukvården men i denna undersökning kunde vi inte mäta om informationen nått samtliga. Frågan ställdes enbart till landstinget och inte i kommunenkäten. Möjligen har kommunerna bättre kännedom om vilka som tagit del av sådan information.

Kommunerna kommer att ges ett förordningsreglerat uppdrag att erbjuda samhällsorientering till nyanlända, vilket i framtiden bör ge större möjligheter att följa upp i vilken utsträckning sjukvårdsinformationen når ut. I utredningen *Sverige för nyanlända – värden, välfärdsstat, vardagsliv* (SOU 2010:16), som beskriver den samhällsorientering som ska vara tillgänglig för samtliga nyanlända, föreslås bland annat temat *Att bli sjuk och åldras i Sverige*. Det ska behandla hur sjukvården i Sverige fungerar. Däremot föreslås inte att kunskap om kroppen och egenvård ska ingå i samhällsorienteringen, eftersom det inte klassas som samhällskunskap. En stor del av den information som AIH ger handlar om just kroppen och egenvård, eftersom man ser ett stort behov av denna typ av information. Det bör dock inte finnas några hinder för kommunerna att lägga till ytterligare teman utöver de obligatoriska, t.ex. egenvård, i samband med den samhällsorientering som ges.

Rehabiliteringsutredningar under utveckling

Ett känt problem som tycks vara svårt komma till rätta med är att en nyanländ med ohälsa som påverkar möjligheten att delta i introduktionen och/eller arbetsförmågan, sällan blir ordentligt utredd. Därför sätts inte heller adekvata insatser in. Detta leder ofta till många år av bidragsberoende. Orsaken tycks vara att personerna saknar förankring på arbetsmarknaden och därmed också saknar en arbetsgivare som ansvarar för rehabiliteringen. Under sista kvartalet 2008 införde AIH rutinen att de patienter som varit sjukskrivna⁴ längre än en månad också ska utredas med hänsyn till rehabilitering. Detta arbetssätt har vidareutvecklats under 2009 och 2010. I projekt Flyktingsamverkan Västmanland har rutiner för samverkan kring rehabilitering tagits fram, där Försäkringskassan, i enlighet med

⁴ *Sjukskriven* i den meningen att läkare vid AIH utfärdat ett intyg om att personen p.g.a. sjukdom är förhindrad att delta i introduktionen.

AIH startade som ett projekt i februari 2007 med en patient listad hos sig. Från det har verksamheten utvecklats successivt.

lagen (1962:381) om allmän försäkring, spelar en viktig roll som samordnande part.

De åtta kommuner som besvarat enkäten uppgav att ingen av de nyanlända som mottogs under 2007 fick hjälp av Försäkringskassan på det här sättet. Av dem som mottogs första halvåret 2008 blev tre personer utredda med stöd av Försäkringskassan.

3.5 Barn och unga

Parterna i den regionala överenskommelsen skrev tillsammans under på att barn och ungas skolundervisning och situation måste uppmärksammas, bland annat genom metodutveckling och kompetensspridning. Varje kommun ska svara för att individuella planer för barns och ungdomars introduktion upprättas. I de individuella planerna ska uppgifter om hälsofrämjande insatser ingå. De indikatorer som togs fram gäller ungdomars skolgång.

Betyg från grundskolan

I genomsnitt gick 45 procent av de 14 till 16-åringar som var nyanlända (folkbokfördes) under 2003 till 2006 ut nian med betyg efter två år. Väldigt få av dem hade betyg som gav behörighet till gymnasiet.

Gymnasiestudier

Av de nyanlända äldre ungdomarna, 16 till 20 år under åren 2003 till 2007, gick i allmänhet ca 50 till 60 procent i gymnasiet året efter mottagningsåret. Genomströmningen tycks dock vara mycket låg. Enligt SCB:s uppgifter fullföljde inga av de ungdomar som började gymnasiet samma år de folkbokfördes i Västmanlands län sin skolgång inom vare sig tre, fyra eller fem år efter att de påbörjat studierna. Troligen har några ändå klarat gymnasiet, men redovisas inte av SCB, på grund av policyn att tre eller färre inte redovisas i tabell. I hela landet hade ca 4 till 5 procent i regel fullföljt gymnasiet efter tre år, kring 10 procent efter fyra år, och uppemot 25 procent efter fem år, med variationer för olika mottagningsår. Knappt någon av de sent anlända eleverna⁵ gick ut gymnasieskolan med godkända betyg tre år efter mottagningsåret. Men av 2004 års nyanlända klarade 4 av 32 pojkar detta. Efter fem år hade 5 av 26 flickor som mottogs 2003 klarat gymnasiet⁶.

⁵ Med sent anlända elever avses de elever som när de kommer till Sverige påbörjar någon av grundskolans sista år eller börjar direkt i gymnasiet.

⁶ De två indikatorerna, *godkända betyg från gymnasieskolan* samt *gått ut gymnasieskolan inom tre till fem år* kompletterar inte varandra helt, eftersom urvalet skiljer sig åt.

Sent anlända elevers skolgång behöver förbättras

Kartläggningen visar att sent anlända elever i Västmanlands län har stora svårigheter att klara av den svenska skolan. Här behövs krafttag för att ta fram arbetssätt där sent anlända elever får möjlighet att ta till sig utbildningen och utvecklas på ett bra sätt. En större samverkan mellan skolor och också mellan kommuner bör underlätta utvecklingen av ett bättre mottagande. En utgångspunkt i arbetet ska vara Skolverkets allmänna råd för hur man på ett bra sätt tar emot nyanlända elever (Skolverket 2008).

Utveckling av introduktionen för barn och unga

Projekt Flyktingsamverkan Västmanland har identifierat angelägna utvecklingsområden vad gäller barn och ungas introduktion och formulerat en handlingsplan. Tre övergripande aktiviteter är föreslagna. Det är för det första att utarbeta och förankra regionala riktlinjer för mottagande och introduktion av nyanlända barn och ungdomar. För det andra handlar det om att öka tillgången till modersmålsstöd, modersmålsundervisning samt studiehandledning på modersmål genom att skapa en regional modersmålspool. Det tredje, slutligen, innebär att ordna en studiedag för sas-lärare, förberedelseklasslärare, modersmålslärare och studiehandledare som avstamp för skapandet av ett regionalt nätverk för kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

4 Redovisning av indikatorerna

Datainsamling

Data har samlats in från olika håll. För en del indikatorer har registerstatistik från Statistiska Centralbyrån, SCB, använts. För dem redovisas en tidsserie på upp till fem år där det är möjligt. Data har också hämtats från Migrationsverkets och Arbetsförmedlingens register. Dessutom har en enkät skickats till länets kommuner för de indikatorer som inte återfinns i register, t.ex. de som rör praktik och yrkesinriktad sfi, men även i vissa fall för att få färskare mätdata än vad registren erbjuder. Frågor ställdes även till Asyl- och Integrationshälsan, landstingets vårdcentral i Västerås för asylsökande och nyanlända flyktingar.

Enkäten skickades till integrationsmottagningarna i länets tio kommuner. Åtta av kommunerna har besvarat enkäten. De två kommuner som inte besvarat enkäten, Arboga och Köping, har avstått p.g.a. hög arbetsbelastning.

Partiella bortfall

Enkätfrågorna gäller insatser och resultat för personer som deltagit i introduktionen. Många frågor har lämnats obesvarade. Orsaken uppges vara att integrationsmottagningarna inte har tillgång till de efterfrågade uppgifterna. Även om uppgifterna bör finnas hos kommunen finns de sällan tillgängliga som statistik. Handläggarna måste då gå igenom varje enskilt ärende för att få fram svaren, vilket inte alltid varit möjligt med hänsyn till arbetsbelastningen. Dessutom uppger vissa integrationsmottagningar att de inte har tillgång till uppgifter kring sfi utan att sådana uppgifter återfinns hos sfi-anordnarna. Detta gör att enkätsvaren uppvisar många partiella bortfall.

Redovisning av resultaten

Sju kommuner har delat upp svaren på kvinnor och män. Västerås har inte gjort det, eftersom de inte fört statistik uppdelat på kön. Då andelen nyanlända i Västerås är större än andelen nyanlända i övriga länet, blir fördelning på kön i resultatredovisningen meningslös. För de indikatorer som bygger på kommunernas uppgifter redovisas därför i regel enbart totala andelen.

I det följande redovisas varje indikator för sig. Därefter följer en översiktlig sammanställning av indikatorerna i tabellform. Redovisningen görs på länsnivå. För registerstatistiken görs en jämförelse med hela riket. Resultatet redovisas inte per kommun genom att det då rör sig om så få personer att det inte är meningsfullt att redovisa procentandelar. Det skulle också kunna medföra att identiteter röjs. Tidsserier redovisas i den utsträckning det är möjligt. Det visade sig ogörligt att ta fram likadana tidsserier för varje indikator, vilket medför att presentationen varierar vad gäller mottagningsår. Uppgifterna från kommunerna gäller mottagna under 2008 och vissa fall också 2007. Registeruppgifterna från SCB gäller i vissa fall från 2002 till 2007 års mottagna. För varje indikator redovisas källan.

Återkommande mätningar

Länsstyrelsens ambition är att göra återkommande mätningar för att följa utvecklingen i länet och bedöma om och hur ökad samverkan mellan aktörerna påverkar utvecklingen.

1. Individplanering – gemensamma former för kartläggning, dokumentation och planering av respektive individs introduktion på arbetsmarknaden

1.1 Andelen nyanlända kvinnor och män som har individuella planer för introduktionen inom 3 månader efter folkbokföring. Källa: kommuner

Av de nyanlända som togs emot under 2008 i åldern 20 – 64 år upprättades individuella introduktionsplaner för 60 procent inom tre månader efter folkbokföring. Det motsvarar 323 personer. Sju av åtta personer över 64 år som folkbokfördes under 2008 deltog i en sådan planering. Sju av åtta kommuner har besvarat denna fråga. Sala lämnade ingen uppgift.

1.2 Andelen nyanlända kvinnor och män som har meritportfölj inom tre månader efter folkbokföring. Källa: kommuner

Cirka en tredjedel, 34 procent av dem som togs emot i Västmanland 2008, har påbörjat sin meritportfölj inom tre månader. Dessa återfinns i tre kommuner; Sala, Västerås samt Kungsör och utgör 197 personer mellan 20- 64 år. I övriga kommuner har ingen påbörjat arbetet med meritportfölj inom tre månader efter folkbokföring. Alla åtta kommuner har besvarat frågan.

1.3 Andelen nyanlända kvinnor och män vars kartläggning och planer utarbetats i samarbete mellan kommunen, Arbetsförmedlingen och den nyanlände i trepartssamtal inom tre månader efter folkbokföringen i en kommun. Källa: kommuner

Elva procent av samtliga mottagna i länet under 2008 har inom tre månader deltagit i trepartssamtal där både kommunens och Arbetsförmedlingens handläggare deltagit vid planeringen av introduktionen. Det var 65 personer och de återfinns i fyra kommuner; Kungsör, Fagersta, Sala samt Skinnskatteberg. Framförallt Fagersta och Sala utmärker sig som goda exempel där Arbetsförmedlingen deltagit i kartläggning och planering för de allra flesta. Samtliga åtta kommuner har besvarat frågan.

1.4 Andelen nyanlända kvinnor och män med ohälsa där landstinget deltagit i planeringen tillsammans med den nyanlände och kommunen.

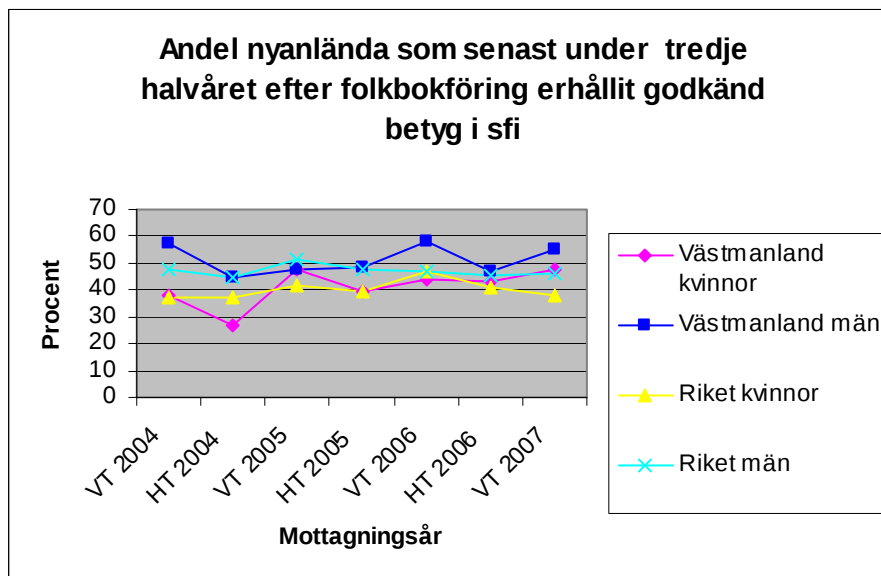
Källa: kommuner

Endast i två kommuner, Hallstahammar och Västerås, har landstinget deltagit i planeringen för personer med ohälsa. Det gäller 23 personer och de utgör 8 procent av samtliga som mottogs under första halvåret 2008 i länet.

En redovisning av hur många personer med ohälsa som *borde* haft detta stöd har inte varit möjlig att ta fram, vilket omöjliggör en bedömning av om detta är en tillräcklig insats från Landstingets sida. Att det endast skett i två kommuner indikerar dock att insatsen inte nått alla med behov.

2. Sfi yrke – yrkesinriktad svenska och yrkesutbildning för invandrare

2.1 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast under det tredje halvåret efter folkbokföring erhållit godkänd betygsnivå i sfi-kurs (den högsta nivån om deltagande skett i flera kurser). Källa: SCB och kommuner

Källa: SCB och Länsstyrelsen

Ambitionen var att mäta hur många som fått ett betyg inom Sfi inom 12 månader. Men registren över Sfi visar endast om personerna nått godkänd betygsnivå under ett av kalenderhalvåren, vår- eller hösttermin. Diagrammet visar om eleverna fått godkänt betyg senast tredje kalenderhalvåret när folkbokföringen gjorts under det

första halvåret⁷. En större andel av de nyanlända männen än kvinnorna når godkänd betygsnivå i sfi senast under det tredje halvåret efter folkbokföring. Det rör sig i regel om runt hälften av männen. Variationen ligger mellan 45 och 58 procent. Andelen kvinnor som når godkänd betygsnivå varierar mellan 27 och 47 procent. Huruvida de nyanlända i Västmanland eller i riket som helhet lyckas bäst varierar genom åren.

Länet tog emot 230, 271 respektive 580 flyktingar i åldern 20 - 64 år under 2004, 2005 samt 2006 enligt SCB. Under första halvan av 2007 bosattes 126 flyktingar i arbetsför ålder i länet. Andelar kvinnor och män har i regel varit jämt fördelat, men med något fler män vissa mottagningsår.

SCB:s data gäller flyktingar som togs emot under 2004 - 2007. För att få information om senare år ställdes frågan om sfi i kommunenkäten. Frågan gällde då hur många som senast 12 månader efter folkbokföring erhållit godkänd betygsnivå i en sfi-kurs. Fyra kommuner har lämnat uppgifter om nyanlända med sfi-betyg för mottagna 2007 och fem kommuner för mottagna första halvåret 2008. De övriga uppger att de saknar underlag. Baserat på kommunernas uppgifter går det därför inte att dra slutsatser om andelen för hela länet. Procentandelarna gäller andel mottagna i de uppgiftslämnande kommunerna.

För mottagna 2007 har fyra kommuner, Hallstahammar, Norberg, Fagersta samt Skinnskatteberg besvarat frågan. Där har sammanlagt 39 personer som anlände 2007 i åldern 20 - 64 år fått godkänt betyg i en sfi-kurs, 13 kvinnor och 26 män. De utgör 74 procent av de mottagna i de fyra kommunerna.

Fem kommuner har besvarat frågan vad gäller 2008, samma fyra kommuner som tidigare plus Västerås. Av dem som anlände första halvåret 2008 har 33 personer fått betyg i sfi inom ett år. Det utgör 14 procent totalt i de fem kommunerna. Att andelen är så mycket lägre för 2008 än för 2007 beror på att mycket få av de nyanlända i Västerås erhållit sfi-betyg, enligt uppgift i enkäten.

⁷ SCB:s uppgifter om sfi baseras på vår- och höstterminer vilket medför att mättiden i realiteten kan variera mellan 12 och 18 månader. För den som folkbokfördes i slutet av juni 2004 redovisas alltså om personen klarat sfi någon gång under första halvåret (vilket alltså enbart var slutet av juni för denna person) eller andra halvåret 2004 eller första halvåret 2005, alltså under drygt 12 månader. För den som folkbokfördes i början av januari 2004 blir mättiden 18 månader. Redovisning i terminer stämmer inte överens med 8 § Förordning om svenskundervisning för invandrare (SFS 1994:895) som slår fast att undervisningen bör bedrivas kontinuerligt under hela året med uppehåll endast för semester.

2.2 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i någon form av yrkesinriktad svenskutbildning.

Källa: kommuner

Endast en kommun, Hallstahammar, erbjöd yrkesinriktad svenskutbildning för dem som anlände under 2007 av de sex kommuner som lämnat svar här. Det var Fagersta, Hallstahammar, Norberg, Sala, Skinnskatteberg samt Surahammar. I Hallstahammar deltog 10 personer i yrkesinriktad svenskutbildning, dvs. sfi, under sitt första år. Det motsvarar 7 procent; 5 procent av kvinnorna och 9 procent av männen i de sex kommunerna. Den yrkesinriktade sfi:n i Hallstahammar har utgjorts av individuella studier inom den reguljära undervisningen, t.ex. av facktermer inom det egna yrkesområdet.

Av dem som anlände första halvåret 2008 har 14 personer, fem procent av nyanlända i sju kommuner, deltagit i någon form av yrkesinriktad svenskutbildning. Dessa personer togs emot i Hallstahammar och Västerås. Här har Västerås tillkommit som uppgiftslämnare. Fram till juli 2008 var Komvux ensam anordnare av sfi i Västerås och erbjöd yrkesinriktad sfi med praktik. Inriktningarna var restaurang, vård och hantverk.

2.3 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast 30 månader efter folkbokföring har deltagit i en arbetsmarknadsutbildning som anvisats av Arbetsförmedlingen. Källa: Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen levererade en tidsserie för dem som anlände under perioden 2005-2008. De data som är komplett gäller dem som anlände 2006⁸. Av dem har 28 män och en kvinna deltagit i en arbetsmarknadsutbildning⁹ som anvisats av Arbetsförmedlingen senast två och ett halvt år efter folkbokföring, vilket motsvarar sex procent av männen och 0,3 procent av kvinnorna, totalt fyra procent av länets nyanlända.

En jämförelse av länets resultat med rikets, där tidsserierna har brister av samma sort, ger vid handen att länet och riket har likartade resultat. I hela landet hade fyra procent från mottagningsåret 2006 samt två procent vardera från 2007 och 2008 års mottagna deltagit i en arbetsmarknadsutbildning senast våren 2009. Motsvarande siffror är fyra, två samt 0,4 procent i Västmanlands län.

⁸ Tidsserien härstammar från maj 2009 vilket gör att endast de som folkbokfördes under 2005 och 2006 hade hunnit vistas 30 månader i Sverige. Siffrorna för 2005 är dock inte fullständiga, de gäller endast mottagna fr.o.m. april och framåt. För dem som anlände under 2007 och 2008 kan en senare mätning innebära ökade andelar deltagare i arbetsmarknadsutbildningar. Av dem som togs emot under 2005 har 20 personer i Västmanland, 13 män och 7 kvinnor deltagit i en arbetsmarknadsutbildning. Av mottagna 2007 rör det sig om 16 personer, varav en kvinna. För mottagna under 2008 har endast två män deltagit i insatsen.

⁹ Arbetsmarknadsutbildning ges vid kurser som Arbetsförmedlingen upphandlar av olika utbildningsanordnare. Den är yrkesinriktad. Utbildningstiden är individuell och beror på den arbetssökandes bakgrund och utbildningens art, men bör ej omfatta mer än sex månader. Den som är arbetslös eller riskerar att bli arbetslös och är arbetssökande på Arbetsförmedlingen kan anvisas till en sådan utbildning från den dag han eller hon fyller 25 år. För den som tillhör målgruppen för instegsjobb får anvisning göras även för person under 25 år.

2.4 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i någon form av yrkesinriktad svenskutbildning i en annan kommun än sin hemkommun. Källa: kommuner

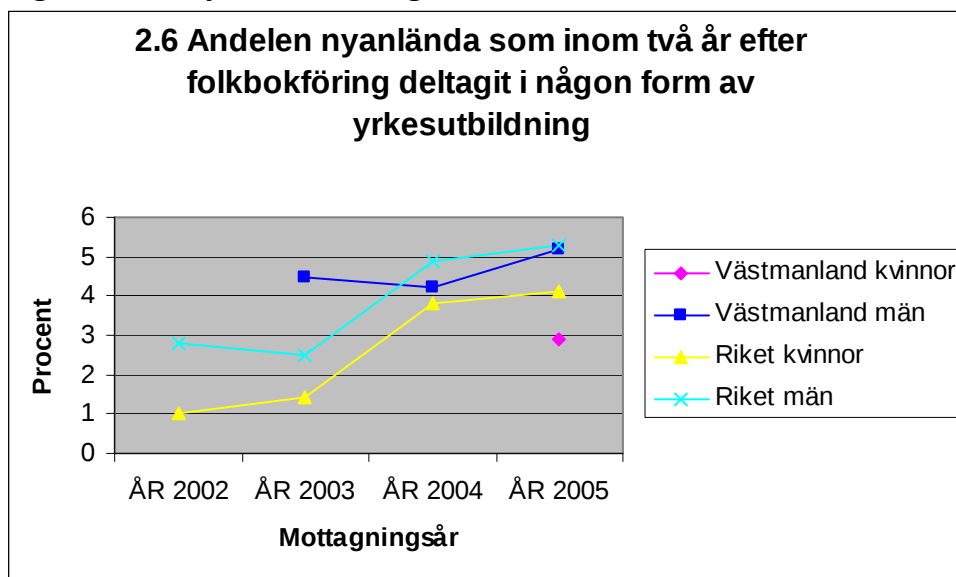
Ingen av de nyanlända 2007 eller första halvåret 2008 i Västmanlands län har deltagit i en yrkesinriktad svenskutbildning i en annan kommun än sin hemkommun.

2.5 Antalet yrkesområden för yrkesinriktad sfi i Västmanlands län.

Källa: Kommuner

2007 och första halvåret 2008 fanns yrkesinriktad sfi inom Komvux i Västerås, som hade tre spår; restaurang, vård och hantverk. Dessutom arbetade man med individuella inriktningar mot fackspråk inom sfi i Hallstahammar. Yrkesinriktningarna i Västerås försvann 2008 när sfi:n upphandlades av sju olika utförare. Idag erbjuds istället olika spår beroende på elevernas utbildningsnivå, bl.a. ett för akademiker. Under 2009 tillkom två områden inom sfi:n i länet; Akademikerspåret i Kungsör och Vård och omsorg i Arboga.

2.6 Andelen nyanlända som inom två år efter mottagningsåret deltagit i någon form av yrkesutbildning. Källa: SCB

Källa: SCB och Länsstyrelsen

SCB kan redovisa Andelen nyanlända kvinnor och män som deltagit i någon form av yrkesutbildning någon gång under de första tre kalenderåren. Några få personer har deltagit i någon form av yrkesutbildning under mottagningsåret eller de följande två åren. Mellan fyra och fem procent av männen i länet och högst tre procent av kvinnorna har fått del av denna insats. Detta motsvarar t.ex. sju män och fyra kvinnor av dem som flyttade in under 2005. Då tog länet emot 135 män

och 136 kvinnor i arbetsför ålder. Andelarna är likartade i riket som helhet, som högst har ca 5 procent fått del av denna insats.

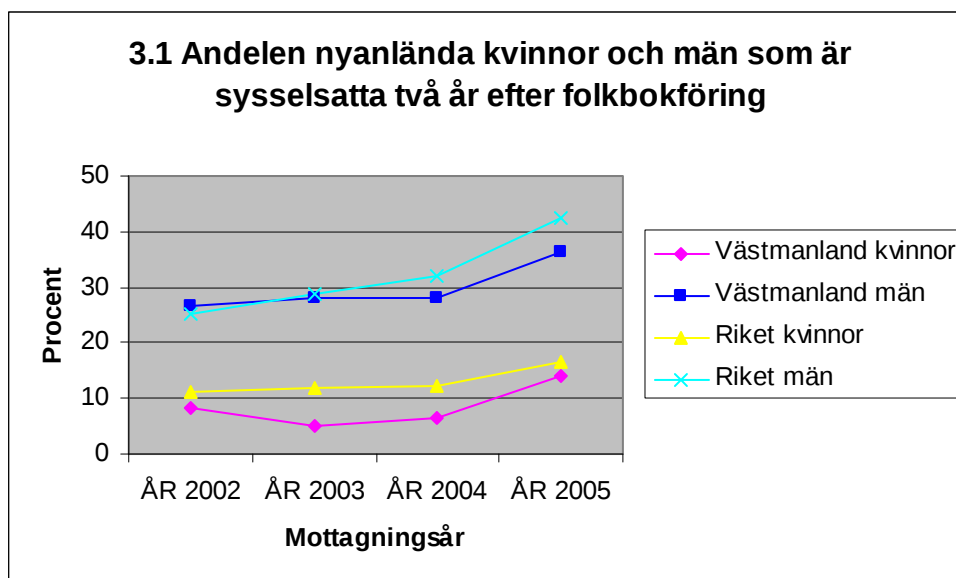
Tre eller färre kvinnor mottagna åren 2002 - 2004 har fått del av denna insats vilket inte ger utslag i SCB:s redovisning.¹⁰ Detsamma gäller män mottagna 2002.

2.7 Andel nyanlända kvinnor och män som inom två år efter mottagningsåret deltagit i någon form av yrkesutbildning i annan kommun än sin hemkommun inom Västmanlands län. Källa: SCB

Ingen av de nyanlända flyktingar i Västmanlands län som mottogs under åren 2002 till 2006 har under sina två första år deltagit i yrkesutbildning utanför den egna kommunen¹¹. I hela riket har *en promille* av såväl kvinnorna som männen folkbokförda under 2006 deltagit i en sådan insats.

3. Arbetsliv – arbetslivskontakt under introduktionen

3.1 Andel nyanlända kvinnor och män som inom två år efter mottagningsåret varit sysselsatta. Källa: SCB samt kommuner

Källa: SCB och Länsstyrelsen

¹⁰ SCB:s policy innebär att inte redovisa statistik som baseras på tre eller färre individer pga. röjarrisken, dvs. att en individ kan identifieras i statistiken.

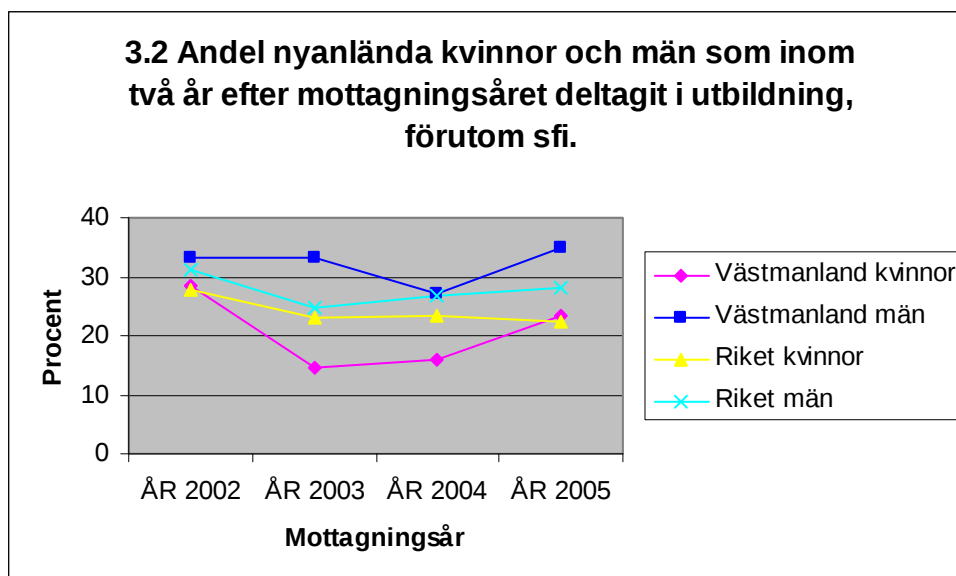
¹¹ I vart fall är det tre eller färre individer, enligt föregående fotnot.

Redovisningen från SCB gäller andel som är sysselsatta¹² minst ett eller flera av åren mottagningsåret plus de två följande kalenderåren.

En tydlig trend är att kvinnorna är sysselsatta i betydligt lägre grad än männen. Från 5 till 15 procent av kvinnorna mot 26 till 36 procent av männen. Vi ser också att andelarna sysselsatta i länet i regel är något lägre än i riket, men också att variationerna i länet och riket följs åt rätt väl genom åren.

Kommunerna lämnade uppgifter om sysselsättning för dem som anlände 2007. Enkätfrågan löd: *Hur många kvinnor och män som togs emot under första halvåret 2007 är sysselsatta två år efter folkbokföring? Med sysselssatt menas anställd eller egenföretagare samt oavlönad medhjälpare i företag tillhörande make/maka eller annan hushållsmedlem.* Sex kommuner har besvarat denna fråga. Svaren visar att drygt en tredjedel, 35 procent av dem som mottogs första halvåret 2007 i dessa kommuner var sysselsatta efter två år. Det motsvarar 113 personer. Svar har lämnats av Fagersta, Hallstahammar, Kungsör, Norberg, Surahammar och Västerås.

3.2 Andel nyanlända kvinnor och män som inom två år efter mottagningsåret deltagit i utbildning, förutom sfi. Källa: SCB samt kommuner

Källa: SCB och Länsstyrelsen

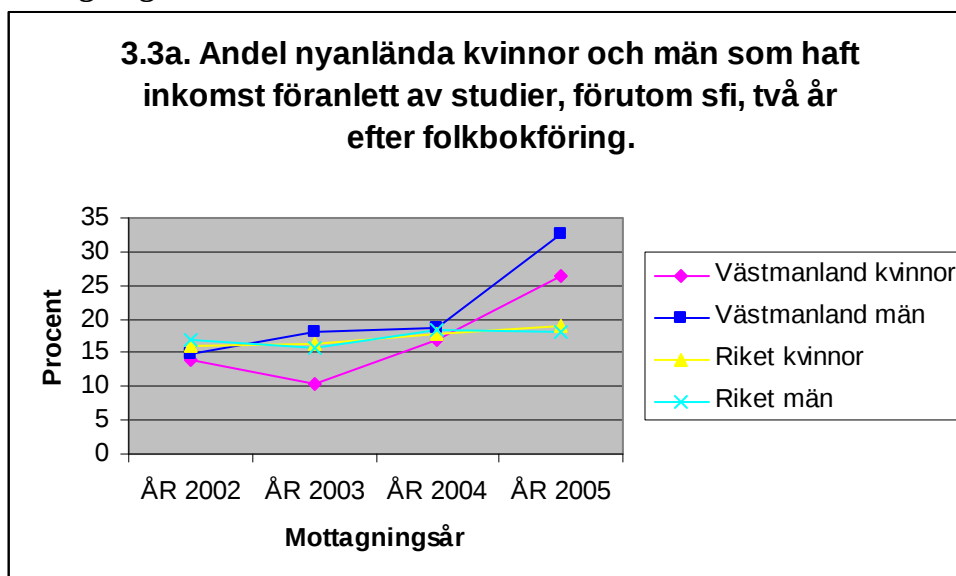
¹²Med sysselsättning menas förvärvsarbetande. Enligt SCB:s definition räknas alla som förvärvsarbetande som bedöms ha utfört i genomsnitt en timmes arbete per vecka under november månad. Kontrolluppgifterna används. Om det inte säkert framgår att personen haft anställning under november månad används årslönens storlek som kriterium. Förvärvsarbetande i eget företag räknas också som sysselsättning.

Västmanlands nyanlända kvinnor deltar i annan utbildning än sfi under de första två till tre åren i betydligt lägre utsträckning än männen. De kvinnor som mottogs i länet under 2003 och 2004 deltar också i betydlig lägre grad än nyanlända kvinnor i riket. Cirka en tredjedel av Västmanlands nyanlända män deltar i annan utbildning, vilket i regel innebär att länet ligger bättre till än riket som helhet.

Frågan om utbildning ställdes även i kommunenkäten, för att få svar för mottagna 2007. Sju av de åtta kommuner som besvarade enkäten har lämnat svar här. Av mottagna första halvåret 2007 har 51 personer deltagit i någon annan utbildning än sfi två år efter folkbokföring. Det motsvarar 16 procent av de nyanlända i de sju kommunerna.

Redovisningen av denna indikator skiljer sig åt mellan SCB och kommunenkäten på samma sätt som föregående indikator. Frågan till kommunerna löd: *Hur många kvinnor och män som togs emot under första halvåret 2007 deltar i utbildning, förutom sfi, två år efter folkbokföring?* SCB redovisar andelen som deltagit i utbildning minst ett eller flera av de tre första åren; dvs mottagningsåret och de två följande. Uppgifterna från SCB bygger på olika elevregister och gäller studier i gymnasieskola, komvux, högskola, kvalificerad yrkesutbildning, folkhögskola, arbetsmarknadsutbildning samt övriga studerande.

3.3a Andel nyanlända kvinnor och män som inom två år efter mottagningsåret haft inkomst av studier. Källa: SCB

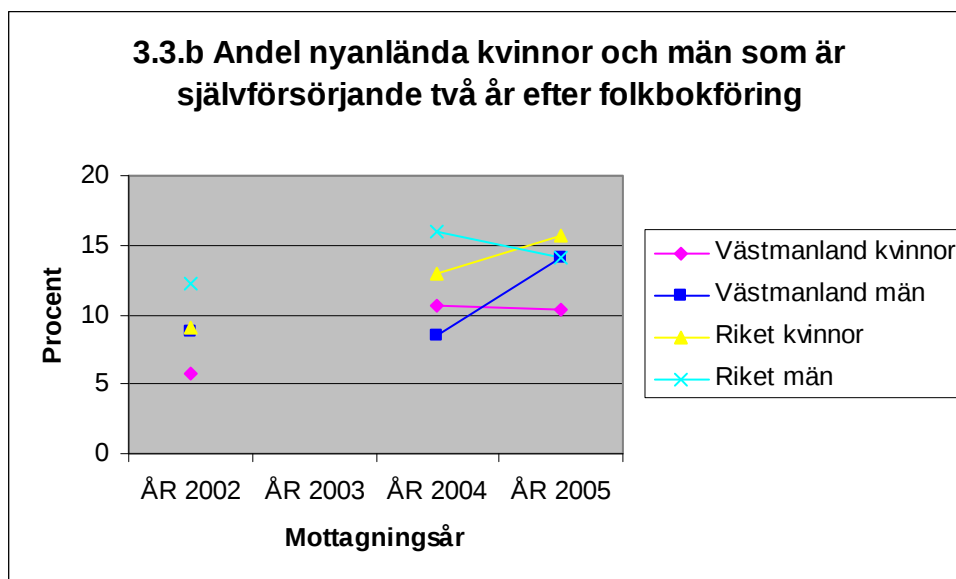

Källa: SCB och Länsstyrelsen

Den här indikatorn skapades efter samtal med SCB kring redovisning av självförsörjningsgraden. SCB påpekade att inkomst av studier, dvs studiemedel från Csn, kan redovisas separat. Redovisningen gäller de andelar som haft inkomst av studier minst ett eller flera av åren som inbegriper mottagningsåret samt de två efterföljande kalenderåren.

I Västmanland har större andelar av männen inkomst av studier än kvinnorna. För mottagna 2005 har vi en märkbar uppgång i länet. Av dem har 26 procent av kvinnorna och 32 procent av männen i länet haft inkomst av studier mot i regel kring 10-17 procent av kvinnorna och 15-19 procent av männen.

3.3b Andel nyanlända kvinnor och män som är självförsörjande två år efter mottagningsåret. Källa: SCB samt kommuner

Källa: SCB och Länsstyrelsen

Av de mottagna 2002, 2004 och 2005¹³ är 6, 11 samt 10 procent av kvinnorna respektive 9, 8 och 14 procent av männen i Västmanlands län självförsörjande efter två år. Självförsörjningsgraden i länet är genomgående sämre än riket som helhet, utom vad gäller männen mottagna år 2005, där andelarna är precis desamma för länet och riket. Diagrammet visar vilka som var självförsörjande tredje kalenderåret där folkbokföringsåret räknas som det första.

Även här har sju kommuner besvarat enkätfrågan, som löd: *Hur många kvinnor och män som togs emot under första halvåret 2007 är självförsörjande två år efter folkbokföring? Självförsörjande är samtliga som inte uppbär försörjningsstöd eller introduktionsersättning (eller stöd som aktivitetsstöd, a-kassa, sjukpeng och rehabiliteringsersättning).* En tredjedel är självförsörjande efter två år. Det gäller dem som mottogs första halvåret 2007 och de uppgår till 108 personer. Det är betydligt större andel än vad statistiken från SCB visar för tidigare år.

¹³ Andelar självförsörjande mottagna 2003 redovisas inte av SCB p.g.a. att de är tre eller färre.

3.4 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i praktik på minst halvtid som varat eller beräknas vara i minst fem månader. Källa: kommuner

Anledningen till att vi valde just denna omfattning på praktiken är att kommunerna bör ha god kännedom om deltagande i sådan praktik. Kommunerna för register över dessa eftersom de har rätt att erhålla 20 000 kronor för varje person mellan 18 och 65 år som inom tolv månader från mottagningsdatumet har haft arbetspraktik eller arbete i minst fem månader på halvtid eller mer¹⁴.

Här har sex kommuner lämnat svar. Sju kvinnor och 20 män som mottogs första halvåret 2008 har deltagit i praktik på minst halvtid som varat i fem månader. Det betyder 28 procent av kvinnorna, 48 procent av männen, samt totalt 40 procent.

Kommunerna uppger även att 14 kvinnor och 37 män av de 67 personer som de tog emot första halvåret 2008 har deltagit i *någon form av praktik*, oavsett omfattning eller varaktighet. Det innebär att tre fjärdelar i dessa sex kommuner ändå deltog i praktik.

Svaren kommer från Fagersta, Hallstahammar, Kungsör, Norberg, Skinnskatteberg och Surahammar. Vi har inte undersökt vem som anordnade praktiken och i vilken utsträckning Arbetsförmedlingen varit behjälplig med praktikplatser.

3.5 Andelen nyanlända kvinnor och män som deltagit i nystartsjobb inom 36 månader efter folkbokföring. Källa: Arbetsförmedlingen

Uppgifterna kommer från Arbetsförmedlingen som presenterar en tidsserie för mottagna åren 2005 till 2008. Den är dock inte komplett för något av mottagningsåren eftersom tidsperioden 36 månader inte uppfyllts vid mättillfället.¹⁵ Tidsserien visar ändå hur många av dessa nyanlända som deltagit i nystartsjobb senast våren 2009, vilket i sig är intressant. Av dem som mottogs under 2005 har 17 män och 3 kvinnor deltagit i nystartsjobb. Av de 813 personer som kom under 2006 har 39 män och 3 kvinnor fått sådant jobb. Av 693 mottagna under 2007 deltog 13 personer varav en kvinna. Av de 549 mottagna i länet 2008

¹⁴ ... eller uppnått minst betyget **Godkänd** i SFI, svenskundervisning för invandrare, på rätt studienivå och rätt studieväg. Detta regleras i förordning (2009:1561) om extra ersättning till kommuner 2010 för att påskynda utlänningars etablering på arbetsmarknaden.

¹⁵ Statistiken avlästes våren 2009. En nyanländ flykting har rätt till nystartsjobb under de första 36 månaderna efter folkbokföring. Siffrorna som gäller mottagna från andra halvan av 2006, samt hela 2007 och 2008 kan därför öka i framtiden, eftersom dessa personer har rätt till nystartsjobb fram till tre år efter folkbokföring. Mottagna 2006 har alltså rätt till nystartsjobb fram till andra halvan av 2009, och de övriga fram till och med 2010 respektive 2011. Dessutom saknas uppgifter om dem som mottogs första kvartalet 2005.

hade våren 2009 en man erhållit nystartsjobb. Antalet mottagna baseras på uppgifter från Migrationsverket.

En jämförelse mellan andelarna i Västmanland med hela riket, där tidsserien har samma brister kan vara intressant. I riket hade 5, 2 respektive 0,4 procent av de mottagna åren 2006, 2007 samt 2008 deltagit i nystartsjobb våren 2009. I Västmanlands län var motsvarande andelar likartade; 5, 2 samt 0,2 procent.

3.6 Andelen nyanlända kvinnor och män som deltagit i instegsjobb inom 36 månader efter folkbokföring. Källa: Arbetsförmedlingen

Här presenteras en likadan tidsserie som i föregående indikator. Av mottagna i länet 2005 har två män erhållit instegsjobb¹⁶. Av dem som folkbokfördes under 2006 har 21 män och två kvinnor deltagit. För mottagna under 2007 rapporteras 33 män och fem kvinnor och för 2008 sex män. För dessa gäller detsamma som i föregående indikator, personerna har rätt till instegsjobb i tre år från folkbokföringsdatum vilket innebär att indikatorn inte ännu kunnat mätas med hänsyn till samtliga variabler.

I länet fick tre, fem respektive en procent instegsjobb av de mottagna 2006, 2007 och 2008. I hela landet var motsvarande andelar fyra, sex respektive två procent.

3.7 Andelen nyanlända kvinnor och män med erfarenhet av det yrke de söker som senast tre månader efter folkbokföring har deltagit i en av Arbetsförmedlingen anvisad yrkeskompetensbedömning. Källa: Arbetsförmedlingen

En enda man i länet av samtliga mottagna under åren 2005- 2008 har inom tre månader fått yrkeskompetensbedömning¹⁷ genom Arbetsförmedlingen. Han folkbokfördes under 2007. Det motsvarar en promille av länets nyanlända det året.

I hela landet fick en person detta av dem som mottogs 2005, en från 2006, sju från 2007 samt åtta från 2008 års mottagna. Av de nyanlända flyktingarna i landet har

¹⁶ Den som fått uppehållstillstånd under de senaste 36 månaderna kan få ett instegsjobb. Ett instegsjobb innebär en subventionerad anställning. Alla arbetsgivare som anställer en nyanländ invandrare kan få 75 procent av lönen i bidrag, dock max 750 kronor per dag. Anställningen ska vara kopplad till svenska för invandrare, sfi, så att den anställde får kombinera teori med den praktiska språkträning ett arbete innebär. Jobbet kan vara på heltid, deltid, tillsvidareanställning, provanställning eller visstidsanställning. Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag av regeringen att informera och hjälpa arbetsgivare och arbetssökande att hitta varandra.

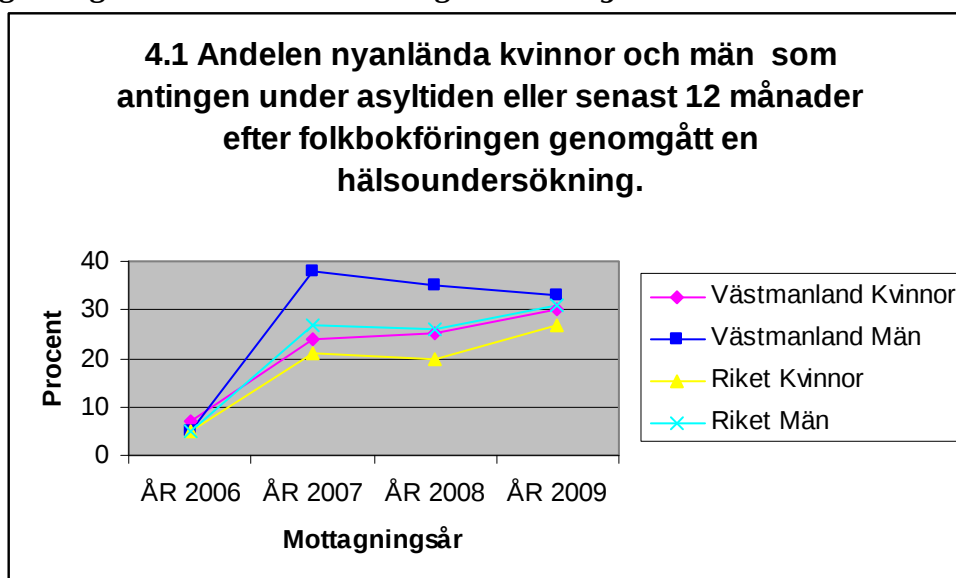
¹⁷ Yrkeskompetensbedömning kan ske hos företag, offentliga arbetsgivare, organisationer samt utbildningsanordnare. Syftet är att ge arbetslösa med ingen eller begränsad erfarenhet av svenskt arbetsliv en möjlighet att tidigt få visa upp sina kunskaper och få en bedömning av dessa. Yrkeskompetensbedömning kan vara från en dag upp till tre veckor. I de fall bedömningen inte leder till ett arbete ska anordnaren ordna ett intyg. Nyanlända bör erbjudas yrkeskompetensbedömning inom tre månader från det uppehållstillståndet beviljades.

totalt 4 kvinnor och 13 män deltagit i yrkeskompetensbedömning anvisad av Arbetsförmedlingen inom tre månader under dessa år.

Det är möjligt att fler fått en yrkeskompetensbedömning *senare än tre månader* efter ankomsten, både i Västmanland och hela landet, men det är inte undersökt i denna mätning.

4. Hälsa – hälsofrämjande introduktion

4.1 Andelen nyanlända kvinnor och män samt flickor och pojkar som antingen under asyltiden eller senast 12 månader efter folkbokföringen genomgått en hälsoundersökning. Källa: Migrationsverket

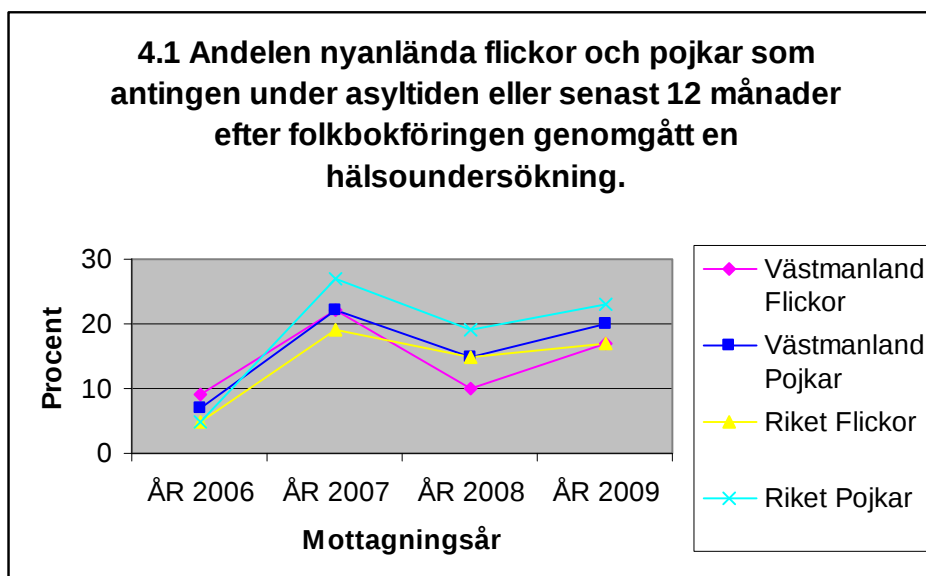
Källa: Migrationsverket och Länsstyrelsen

Statistiken baseras på återsökta medel för hälsoundersökningar. Den gäller personer som efter uppehållstillstånd folkbokförts i Västmanland, oavsett vistelseort under asyltiden. Den visar alltså inte det antal hälsoundersökningar som genomförts i Västmanland, utan om de som bosatt sig i länet är hälsoundersökta eller ej. För asylsökande har landsting och kommun rätt att hos Migrationsverket söka ersättning för genomförda hälsoundersökningar under asyltiden¹⁸. För hälsoundersökningar genomförda efter uppehållstillstånd kan

¹⁸ SFS 2008:344. 7 § Ett landsting ska, om det inte är uppenbart obehövt, erbjuda utlänningar som avses i 4 § en hälsoundersökning. Ett sådant erbjudande ska lämnas när en utlänning som avses i 4 § första stycket 1 eller 2 har etablerat boende inom landstinget. Övriga utlänningar ska erbjudas hälsoundersökning så snart det lämpligen kan ske.

SFS 1990:927. 6 § Ett landsting och en kommun kan få ersättning enligt 34-37 §§ för vissa hälso- och sjukvårdskostnader som landstinget eller kommunen har för utlänningar. Ersättning för hälso- och sjukvårdskostnader enligt 34 och 35 §§ får lämnas även till någon annan än ett landsting eller en kommun, om Migrationsverket har träffat avtal om det.

ersättning endast sökas för direktinresta, kvotflyktingar och anhöriginvandrare, dvs. personer som inte vistats i Sverige innan uppehållstillståndet, men omfattas av ersättningsförordningen (SFS 1990:927). Det är möjligt att det faktiska antalet som hälsundersökts överstiger det som redovisas här, eftersom kostnaderna kanske inte alltid återsökts hos Migrationsverket. AIH i Västerås uppger dock att de återsöker kostnaderna för samtliga hälsundersökningar. De meddelar också att vissa tackar nej till den hälsundersökning som erbjuds dem. Vidare kan AIH endast erbjuda hälsundersökning om de får information från Migrationsverket om de asylsökande som ska kallas, samt från kommunerna om de nyanlända med uppehållstillstånd såvida de inte listar sig själva hos AIH¹⁹.

Källa: Migrationsverket och Länsstyrelsen

Tidsserien ger ingen entydig bild. Efter mycket låga andelar hälsundersökta av de nyanlända 2006 ökade andelarna för dem som anlände 2007, för att sedan minska för 2008 års mottagna och sedan återigen öka något. Vi kan dock konstatera att ca en fjärdedel av Västmanlands nyanlända åren 2007 - 2009 har blivit hälsundersökta. I regel har pojkar hälsundersökts i något större utsträckning än flickor. Detsamma gäller män och kvinnor.

¹⁹ I Västmanlands län kan varje invånare välja, dvs. *lista sig vid*, den familjeläkarmottagning (vårdcentral) man vill tillhöra, genom *Vårdval Västmanland*. Nyanlända flyktingar inom introduktionen kan välja att lista sig hos AIH.

Andelen nyanlända som antingen under asyltiden eller senast 12 månader efter folkbokföringen genomgått en hälsoundersökning

Mottagningsår	Procent				
	Flickor	Pojkar	Kvinnor	Män	Totalt
2009 Västmanland	17	20	30	33	26
2009 Sverige	17	23	27	31	25
2008 Västmanland	10	15	25	35	23
2008 Sverige	15	19	20	26	21
2007 Västmanland	22	22	24	38	29
2007 Sverige	19	27	21	27	24
2006 Västmanland	9	7	7	5	6
2006 Sverige	5	5	5	5	5

Källa: Migrationsverket och Länsstyrelsen

De allra flesta som blivit hälsoundersökta har blivit det under asyltiden. Som exempel kan nämnas att av länets nyanlända 2009 har 58 procent av dem som var asylsökande blivit hälsoundersökta. Av övriga nyanlända (direktinresta som kvotflyktingar eller anknytningar) har endast en procent hälsoundersökts. Liknande siffror finner vi för övriga mottagningsår och för riket.

De som hälsoundersökts kan ha vistats i andra län under asyltiden. Datamaterialet gör det inte möjligt att undersöka i vilken utsträckning Västmanland genomför hälsoundersökningar.

4. 2. Andelen nyanlända kvinnor och män som fått riktad information om hälso- och sjukvården på sitt eget språk senast 12 månader efter folkbokföringen. Källa: Landstinget

Denna indikator har inte varit möjlig att mäta på ett bra sätt. Frågan ställdes inte till kommunerna, utan till landstinget. Landstingsdrivna vårdcentralen Asyl- och Integrationshälsan i Västerås, AIH, uppger dock att de inte gör statistik över hur många och vilka som deltar i den hälso- och sjukvårdsinformation som de ger i kommunerna. Vi kan därför bara presentera hur informationen gick till under 2008 - 2009.

Personal från Asyl- och Integrationshälsan gav hälso- och sjukvårdsinformation i Sala, Kungsör och Västerås. I Fagersta gavs informationen av Folkhälsobyrå AB och i Hallstahammar gav personal från den lokala vårdcentralen sådan information. Informationen gavs i grupp och inte vid samma tillfälle som hälsosamtalet²⁰.

²⁰ Enligt Socialstyrelsens Allmänna råd 1995:4, Hälso- och sjukvård för asylsökande och flyktingar, ska asylsökande och flyktingar så snart som möjligt efter ankomsten till Sverige erbjudas ett individuellt hälsosamtal med provtagning. Det individuella samtalet ska ge en uppfattning om flyktingens bakgrund såväl geografiskt, socialt och kulturellt samt om medicinska symtom. Hälsosamtalet tjänar också som en första kontakt med och introduktion till hälso- och sjukvård, hälsouppllysning m.m.

Arboga bjöd in personal från landstinget till den samhällsinformation som ges vid speciella tillfällen, t.ex. en eftermiddag varannan vecka. I Köping besökte Bvc, försäkringskassa och apotek Sfi för att informera, och dessutom gavs individuell information av flyktinghandläggare vid behov. I Surahammar gavs hälso- och sjukvårdsinformation på modersmål inom den eftermiddagsverksamhet som kommunens integrationsmottagning erbjuder. I Skinnskatteberg och Norberg som hade en mycket låg flyktingmottagning gav kommunens handläggare enskild information om vart man kan vända sig.

Informationen gavs på de nyanländas språk, antingen av flerspråkiga sjukvårdsinformatörer eller med hjälp av tolk.

4.3 Andelen nyanlända kvinnor och män vars arbetsförmåga eller möjlighet att delta i introduktionen blivit eller blir utredd av Asyl- och Integrationshälsan. Källa: Landstinget

Materialet gäller de personer som var inskrivna vid Asyl- och Integrationshälsan under 2007 och 2008 och som till 90 procent var boende i Västerås. Att personerna var inskrivna på AIH under 2007 och 2008 innebär att siffrorna inte redovisas per mottagningsår. Efter uppehållstillstånd kan en person vara inskriven vid AIH upp till tre år. AIH har som målsättning att vara en vårdcentral för asylsökande och nyanlända i hela länet, vilket möjliggör ett framtidsscenario med ökad andel personer från övriga kommuner inskrivna vid AIH. Som tidigare nämnts startade AIH som ett projekt i februari 2007. I februari 2010 övergick det till permanent verksamhet.

Av totalt 21 sjukskrivna²¹ under 2007 av de 415 personer som var listade hos AIH sista december 2007 var elva personer sjukskrivna längre än en månad²², sex kvinnor och fem män. AIH uppger att man *inte utrett någon* av dessa patienters arbetsförmåga eller möjlighet att delta i introduktionen. Det beror på, uppger man, att man inte hade utvecklat rutinen.

Under 2008 har *två personer utretts*. Det motsvarar ca 5 procent av dem som hade behov av det, dvs. av de 43 personer som varit sjukskrivna längre än en månad. Att det var så få beror på att rutinen infördes under sista kvartalet 2008. Totalt under 2008 var 58 sjukskrivna, 28 kvinnor och 15 män. Antal personer inskrivna vid AIH sista december 2008 var 749 st.

²¹ Sjukskrivning här innebär inte att dessa personer är sjukskrivna med sjuklön från arbetsgivare eller sjukpenning från Försäkringskassan, som ju är en arbetsbaserad förmån. Sjukskrivningen innebär att de av läkare bedömts vara så sjuka att de inte kan delta i introduktionsinsatser. I Västerås innebär detta att de får reducerad introduktionsersättning de första 30 dagarna.

²² AIH har valt en månad som tidsgräns därför att då vet man i regel om det handlar om ett tydligt sjukdomstillstånd som benbrott, hjärtoperation etc. där man har en tydlig bild av arbetsförmågan och där en planering är möjlig. Om personen istället har ett diffust sjukdomstillstånd där planeringen är oklar, består risk för långtidssjukskrivning vilket kräver en utredning.

4.4 Andelen nyanlända kvinnor och män vars arbetsförmåga eller möjlighet att delta i introduktionen blivit eller blir utredd av Försäkringskassan.

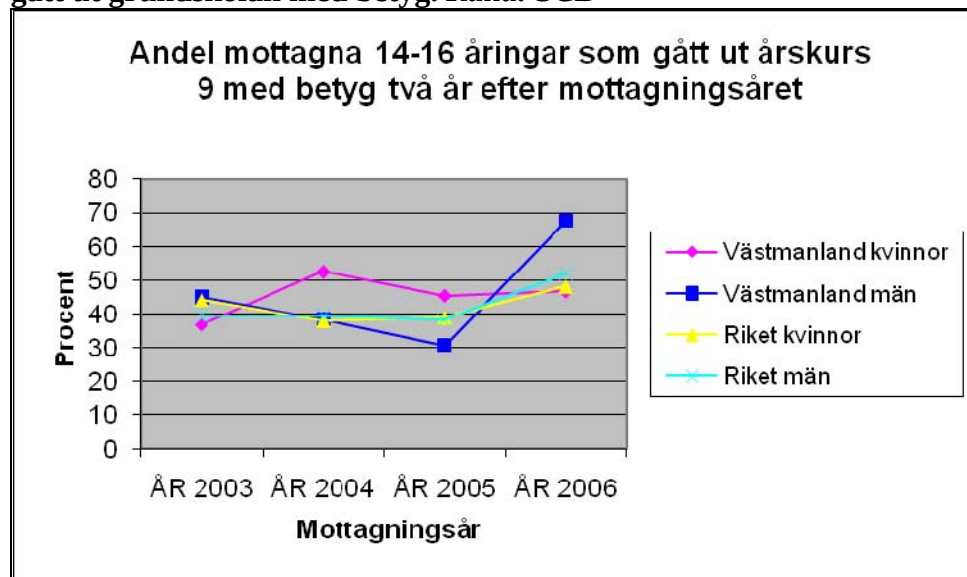
Källa: kommuner

Enkätfrågan löd: *För hur många kvinnor och män som varit sjuka med läkarintyg mer än fyra veckor har Försäkringskassan samordnat en utredning av arbetsförmåga eller möjlighet att delta i introduktionen?*

Samtliga åtta kommuner har besvarat frågan. Ingen av de nyanlända som mottogs under 2007 har fått hjälp av Försäkringskassan på det här sättet²³. Av dem som mottogs första halvåret 2008 rapporterar en kommun att en kvinna och två män har blivit utredda med stöd av Försäkringskassan. Detta har skett i Fagersta. Hur många som behövde detta, dvs. varit sjuka mer än fyra veckor, frågade vi tyvärr inte om i enkäten.

5. Barn och unga

5.1 a Andel nyanlända flickor och pojkar, 14 - 16 år mottagningsåret, som gått ut grundskolan med betyg. Källa: SCB

Källa: SCB och Länsstyrelsen

²³ Nyanlända som har ett arbete och är sjukskrivna är registrerade hos Försäkringskassan. För dessa finns etablerade rutiner som säkerställer att Försäkringskassan samordnar rehabiliteringen. För personer utan arbete gäller också försäkringsskyddet rehabilitering enligt 22 kap i Lagen (1962:381) om allmän försäkring. Försäkringskassan ska samordna rehabilitering samt besluta om rehabiliteringsersättning i form av särskilt bidrag till merkostnader i samband med arbetslivsinriktad rehabilitering. Försäkringskassan ska göra en bedömning om den nyanlände invandraren lider av en sjukdom som sätter ner arbetsförmågan och om arbetslivsinriktad rehabilitering kan leda till att den nyanlände invandraren återfår förmågan att arbeta inom ett år. Försäkringskassan kan kalla till avstämningsmöte eller köpa en rehabiliteringsutredning. För att Försäkringskassan ska kunna identifiera nyanlända invandrare med dessa behov krävs samverkansstrukturer mellan Arbetsförmedling, kommunens introduktionsenhet och/eller socialtjänst samt sjukvården.

Här redovisas resultatet för de elever som var 14 -16 år det år de fick uppehållstillstånd. Precis som för övriga indikatorer gäller det enbart dem som omfattas av ersättningsförordningen, dvs. flyktingar och deras anhöriga. Det är troligt att en stor andel av dessa ungdomar gått i svensk skola redan som asylsökande. Hur många år de verkligen gått i skola i Sverige kan alltså inte utläsas här. I genomsnitt ligger andelen med betyg efter två år på 42 procent för samtliga flickor och pojkar som mottogs under 2003 till 2006. Ytterligare en eller två flickor och pojkar går ut grundskolan under det tredje och fjärde året av dem som kom från 2003 till och med 2005. För mottagna 2006 fanns uppgifter endast fram till 2008.

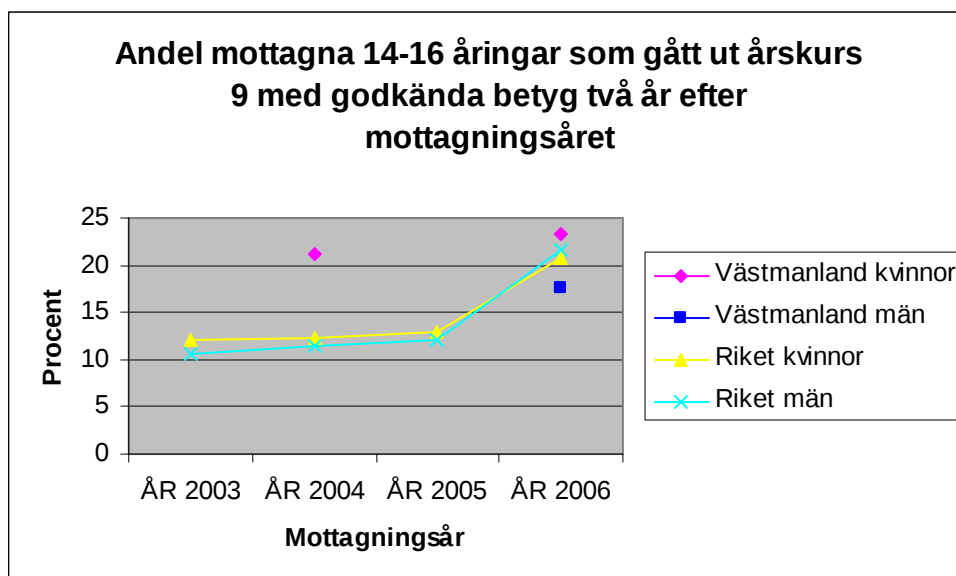
Antal mottagna dessa år varierar mellan 24 och 64 ungdomar.
Se tabell.

Antal mottagna 14 till 16 år			Betyg efter två år
Mottagningsår	Flickor	Pojkar	Totalt
2003	19	20	16
2004	19	13	15
2005	11	13	9
2006	30	34	27

Källa: SCB/Länsstyrelsen

5.1.b Andel nyanlända flickor och pojkar, 14 - 16 år mottagningsåret, som gått ut grundskolan med betyg som gav behörighet till gymnasieskolan.

Källa: SCB

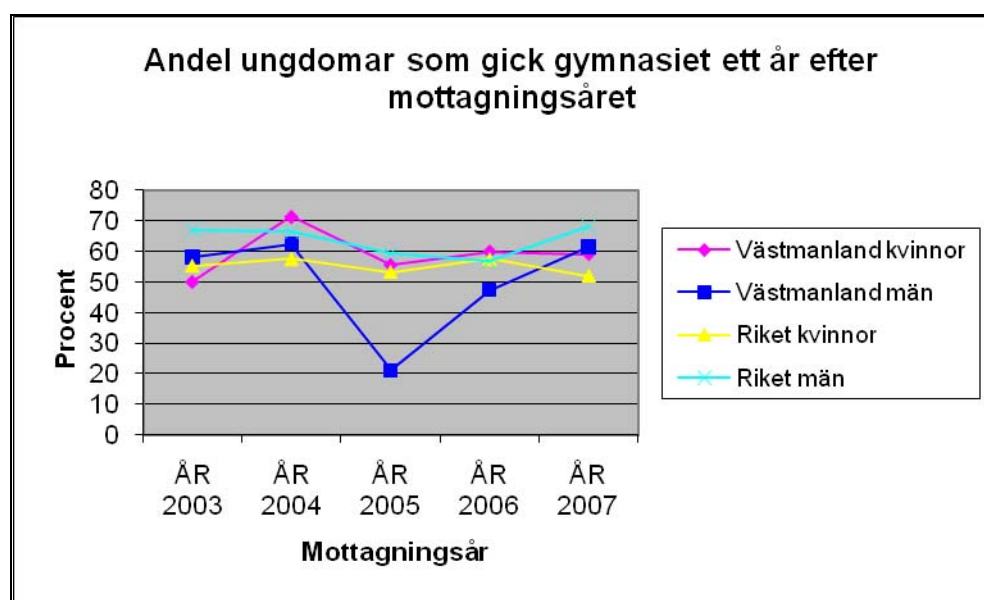

Källa: SCB och Länsstyrelsen

Trots att två av fem fick betyg i årskurs nio efter två år har väldigt få av dem behörighet till gymnasiet. Av de som mottogs 2004 hade 21 procent av flickorna och inga av pojkarna godkända betyg från grundskolan efter två år. Det var 4 av 19 flickor. Pojkarna som folkbokfördes det året var 13 stycken. Av dem lyckades 4 pojkar få godkända betyg efter fyra år. Av mottagna 2006 hade 23 procent av flickorna och nästan 18 procent av pojkarna behörighet till gymnasiet. Det motsvarar 7 av 30 flickor och 6 av 34 pojkar. De nyanlända flickorna i Västmanland har lyckats bättre än flickor i riket som helhet.

Av mottagna 2003 och 2005 har tre eller färre av flickorna godkända betyg. Detsamma gäller för pojkarna åren 2003 till 2005. Detta ger inte utslag i SCB:s material.

5.2 Andel nyanlända flickor och pojkar, 16 - 20 år, som gick i gymnasieskolan ett år efter mottagningsåret. Källa: SCB

Källa: SCB och Länsstyrelsen

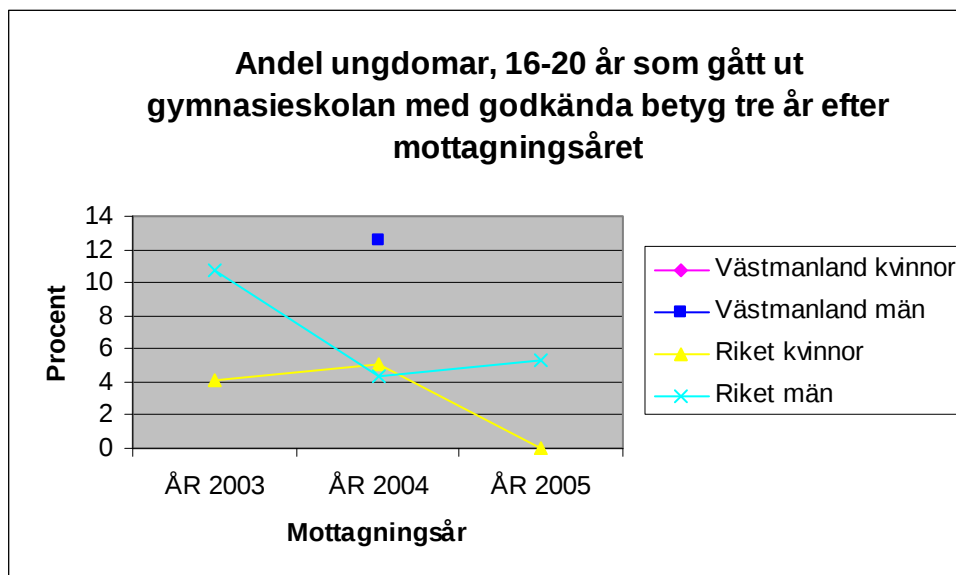
Ett år efter mottagningsåret gick mer än hälften av ungdomarna i länet i gymnasiet. Mellan 50 till 71 procent av flickorna och 47 till 62 procent av pojkarna som var mellan 16 - 20 år. Detta gäller dock inte de pojkar som mottogs år 2005, där endast 21 procent gick gymnasiet året efter mottagningsåret. Det var 4 av 19 pojkar. Två år senare hade ytterligare två av dessa pojkar börjat gymnasiet. I allmänhet tillkommer ingen eller endast en eller två nya elever andra eller tredje året efter mottagningsåret.

Antal mottagna ungdomar dessa år varierar från 37 till 101 stycken. Se tabell.

Antal mottagna 16-20 år			
Mottagningsår	Flickor	Pojkar	Gymnasieelever efter ett år
2003	26	31	31
2004	21	32	35
2005	18	19	14
2006	35	44	42
2007	49	52	61

Källa: SCB/Länsstyrelsen

5.3 Andel nyanlända flickor och pojkar, 16 - 20 år, som gått ut gymnasieskolan med godkända betyg. Källa: SCB

Källa: SCB och Länsstyrelsen

Knappt någon av de sent anlända eleverna har gått ut gymnasieskolan med godkända betyg tre år efter mottagningsåret. Men av 2004 års nyanlända klarade 12 procent av pojkarna i länet detta. Det var 4 av 32 pojkar i Västmanland. Fyra år efter mottagningsåret erhöll inga fler nyanlända ungdomar godkända betyg, men efter fem år hade 19 procent av flickorna som mottogs 2003 klarat gymnasiet, vilket utgjorde 5 av 26 flickor²⁴. Inga pojkar från 2003 klarade gymnasiet inom fem år i Västmanlands län. Statistiken ger alltså ingen entydig bild, men baseras på mycket få personer.

²⁴ Detta visas ej i diagrammet.

5.4. Andel nyanlända flickor och pojkar, 16- 20 år som gått ut gymnasieskolan inom tre till fem år. Källa: SCB

Materialet från SCB visar att inga nyanlända ungdomar i Västmanlands län som började gymnasiet samma år de folkbokfördes under åren 2001 till 2005, har fullföljt gymnasiet inom vare sig tre, fyra eller fem år²⁵. I genomsnitt började 17 nyanlända ungdomar per år gymnasieskolan i Västmanlands län under de här åren. Möjligen har några av dessa ändå fullföljt gymnasiet, men redovisas inte av SCB, på grund av policyn att tre eller färre inte redovisas i tabell. I hela landet hade ca 4 till 5 procent i regel fullföljt gymnasiet efter tre år, kring 10 procent efter fyra år, och uppemot 25 procent efter fem år, med variationer för olika mottagningsår.

²⁵ De två indikatorerna, *godkända betyg från gymnasieskolan* samt *gått ut gymnasieskolan inom tre till fem år* överensstämmer inte helt med varandra, eftersom urvalet skiljer sig åt p.g.a. ett förbiseende vid beställningen av statistik. Godkända gymnasiebetyg efter tre, fyra eller fem år bygger på dem som var 16 till 20 år som nyanlända under åren 2003 till 2005. Fullföljt gymnasieskolan inom tre, fyra och fem år bygger på dem som började gymnasiet samma år de folkbokfördes, åren 2001 till 2005. De fyra pojkar som fick betyg efter tre år kan ha påbörjat gymnasiet redan under asyltiden och därmed har gymnasiestudierna alltså tagit mer än tre år. Om några (en till tre) av de fyra pojkarna började gymnasiet det år de folkbokfördes har de p.g.a. röjarrisken fallit bort ur SCB:s tabell över dem som fullföljt gymnasieskolan. Samma resonemang kan föras för de fem flickor som fick betyg efter fem år.

5 Metod

Formulering av indikatorer

I samband med Länsstyrelsens ansökan om Projekt Flyktingsamverkan Västmanland till Europeiska Flyktingfonden 2008 formulerades ett antal indikatorer tillsammans med den regionala samverkansgruppen, RÖK (Regional Överenskommelse). RÖK består av deltagare från VKL, Landstinget, Västerås Stad, Försäkringskassan, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen i Västerås samt Länsstyrelsen. När projektet sedan startade förfinades och utökades indikatorerna ytterligare.

Datainsamling

Materialet samlades in från olika håll. Det material som kunde hämtas från SCB:s registerstatik beställdes efter dialog med SCB. Dialogen medförde en del omformuleringar av indikatorerna, beroende på beskaffenheten på tillgänglig statistik. Samtidigt sändes en webbenkät till flyktingsamordnarna eller motsvarande i länets kommuner. Frågorna gällde de indikatorer som inte kunde mätas via offentliga register, t.ex. om introduktionsplan tagits fram i samverkan, om de nyanlända fick arbeta med egna meritportföljer eller om de deltog i praktik. Därutöver ställdes frågor rörande en del av de indikatorer där statistik även hämtades från SCB. Syftet var att komplettera SCB:s statistik, som ofta har några års eftersläpning, med färskare siffror. Dialogen som samtidigt pågick med SCB innebar dock att vissa indikatorer kan skilja sig åt i formuleringen för kommuner och SCB. Därför är registerstatistiken och kommunernas svar inte alltid helt jämförbara.

Möjliga mätfel och andra svagheter

Sannolikt innehåller studien större eller mindre mätfel av olika slag. Enkäten som sändes till kommunerna testades inte i förväg. Det är möjligt att vissa begrepp inte definierats tillräckligt och att det uppstått olika tolkningar av frågorna. Ett annat problem är att endast åtta av länets tio kommuner svarade på enkäten. Svaren innehåller dessutom partiella bortfall, dvs. man har valt att inte besvara alla frågor. Det innebär att kommunrepresentationen varierar för de olika indikatorerna vilket påverkar möjligheten till en helhetsbild av situationen i länet. Procentsatserna baseras på underlaget (antal mottagna) enbart i de kommuner som besvarat varje särskild indikator. Om kommunrepresentationen ser annorlunda ut vid en kommande mätning försvåras jämförelser. I och med den nya etableringslagen som träder i kraft den 1 december 2010 kommer dock en del av "kommun-indikatorerna" att i framtiden kunna hämtas från Arbetsförmedlingens register.

Arbetsförmedlingen bidrog med statistik gällande arbetsmarknadsutbildning, yrkeskompetensbedömning samt instegs- och nystartsjobb under nyanländas första år. Där stämde indikatorer och registerstatistik väl överens, men de kohorter

(populationen grupperad efter mottagningsår) som var möjliga att redovisa hade inte alltid uppnått den bosättningsstid i Sverige som indikatorerna skulle mäta. Därför blev tidsserierna ofullständiga, men kan kompletteras vid framtida mätningar. Materialet visar dock den faktiska situationen vid mättillfället vilket är intressant, även om det inte visar exakt vad indikatorn uttrycker.

Migrationsverket levererade statistik rörande återsökta kostnader för hälsoundersökningar. Här är tidsserierna, som är fördelade på mottagningsår, kön och ålder, kompletta. De visar i vilken utsträckning de personer som folkbokförts i Västmanlands län blivit hälsoundersökta. De allra flesta som blivit hälsoundersökta har blivit det under asyltiden, som de kan ha tillbringat på annat håll än i Västmanland. Därför visar denna mätning inte i vilken utsträckning länet genomfört hälsoundersökningar, utan om de som bosatt sig i Västmanland är hälsoundersökta eller ej. För att följa den regionala utvecklingen av hälsofrämjande insatser är det intressantare att undersöka hur många som hälsoundersöks i länet. Möjligheterna till att ta fram sådana data ska undersökas i nästa mätning.

Ett möjligt mätfel är att de hälsoundersökta är underrepresenterade. Siffrorna visar antalet hälsoundersökningar som landsting, kommun eller privat vårdinrättning återsökt kostnaderna för hos Migrationsverket. Det är möjligt att fler personer blivit hälsoundersökta, dvs. utan att kostnaderna återsökts.

Vad gäller riktad information om hälso- och sjukvård visade det sig att varken Landstinget eller kommunerna för sådan registerstatistik med följden att den indikatorn inte varit möjlig att mäta på ett tillfredsställande sätt. Efter den 1 december 2010 har kommunerna ett särskilt ansvar att erbjuda nyanlända samhällsorientering, vilket möjligen resulterar i tydligare statistik. I skrivande stund har regeringen inte fattat nödvändiga beslut, men inriktningen tycks vara att samhällsorienteringen ska omfatta information om sjukvården i Sverige, egenvård exkluderat. Idag är dock en hel del av informationen som ges av AIH och andra vårdcentraler inriktad på kunskap om kroppen och egenvård. Sådan information tycks inte garanteras nyanlända varken idag eller i den kommande ordningen.

Länsstyrelsens policy är att all statistik ska presenteras uppdelad på kön. Västerås Stad, som tar emot mer än hälften av länets flyktingar och för statistik på insatser och resultat, har dock inte kunnat besvara enkäten på ett sådant sätt. Deras statistik har hittills inte varit uppdelad på kön. Det har därför inte varit möjligt att presentera resultat uppdelat på män och kvinnor vad gäller de indikatorer som baseras på kommunernas uppgifter.

Samtliga indikatorer redovisas på länsnivå och beträffande SCB:s, Arbetsförmedlingens och Migrationsverkets statistik också på riksnivå. Genom att det rör sig om få personer i varje kommun är det inte möjligt att redovisa resultatet på kommunnivå. SCB redovisar inte resultat som baseras på tre eller färre individer p.g.a. risken att röja en persons identitet. Detta gör att det ibland också saknas uppgifter på länsnivå. Länsstyrelsen har dock valt att i vissa fall

redovisa tre eller färre personer i materialet från kommunenkäten på länsnivå och i något fall på kommunnivå. I dessa fall bedömer vi att risken att personens identitet röjs är liten medan däremot samhällsnyttan av en adekvat beskrivning av resultaten är stor. Dessutom bedömer vi att ett röjande av identitet inte skulle utgöra någon skada för personen i dessa fall.

Ett annat problem är att uppgifterna om antal mottagna per år skiljer sig åt. Kommunerna, Migrationsverket och SCB levererar disparata uppgifter om antal mottagna. På vilken bas ska mätningen, som redovisas i procent, då beräknas? Eftersom SCB levererade en redovisning i såväl procent som antal personer, används deras procentuträkningar för de indikatorer det gäller. Kommunernas indikatorer baseras på de uppgifter om antal mottagna de själva rapporterat, eftersom basen behövdes beräknas på de kommuner som besvarat varje enskild fråga och SCB:s tabeller innehåller inte fullständig information om antal mottagna per kommun. Migrationsverkets uppgifter om kommunmottagna har använts som bas för indikatorn rörande hälsoundersökningar, den enda indikator som baseras på uppgifter från Migrationsverket. De indikatorer som baseras på Arbetsförmedlingens material har även de beräknats på Migrationsverkets uppgifter om mottagna. Migrationsverket och kommunernas uppgifter om mottagna skiljer sig inte nämnvärt, men det gör däremot SCB:s uppgifter. Anledningen är att SCB:s register uppdateras varje år och därmed förändras populationen nyanlända, genom de in- och utflyttningar som skett efter den första folkbokföringen.

De mottagningsår som utgör tidsserierna för de olika indikatorerna varierar stort. Det gör föreliggande mätning svåröverskådlig. Fortsatta mätningar kommer att göra tidsserierna mer kompletta. Arbetsförmedlingen hade möjlighet att gå tillbaka till 2005 och AIH som startades 2007 kunde leverera svar för 2007 och 2008 års mottagna. SCB kan i princip gå tillbaka hur långt som helst och har i vissa fall tagit fram tidsserier ända från 2002 års mottagna, men har i regel ett eller två års eftersläpning på statistiken. Som längst har de tagit fram uppgifter fram till 2007 års mottagna. Vad gäller kommunerna har de p.g.a. att de sällan för statistik över introduktionen inte kunnat gå längre tillbaka än mottagna ett eller två år innan enkäten genomfördes. Kommunerna har tagit fram enkätsvaren manuellt genom att gå igenom journaler. Detta gäller dock inte Västerås som för statistik på en stor del av det som enkäten frågat efter, dock, som tidigare nämnts, inte uppdelat på kön.

Inför fortsatta mätningar ska avvägningar göras om vilka indikatorer som ska utgå på grund av mätsvårigheter, samt om vissa indikatorer ska omformuleras så att de bättre stämmer överens med befintlig registerstatistik.

6 Litteraturförteckning

Integrationsverket, 2007, *Ett förlorat år*, Integrationsverket

Integrationsverket, 2006, *Rapport Integration 2005*, Integrationsverket

Integrationsverket 2005, *Introduktion för nyanlända invandrare*,
Integrationsverkets rapportserie 2005:01

Länsstyrelsen 2010, *Yrkesinriktad svenskundervisning för
invandrare i Västmanlands län – Sfx – en kartläggning av förutsättningar,
möjligheter och hinder för utveckling av yrkesinriktad sfi i Västmanland*
Länsstyrelsens rapportserie 2010:13

Länsstyrelsen 2008, *Regionalt samarbete. Överenskommelse om samarbete om
flyktingintroduktionen Västmanlands län 2008- 2014*. Länsstyrelsens rapportserie
2008:13

Skolverket 2008, *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*. Skolverkets
allmänna råd och kommentarer 2008

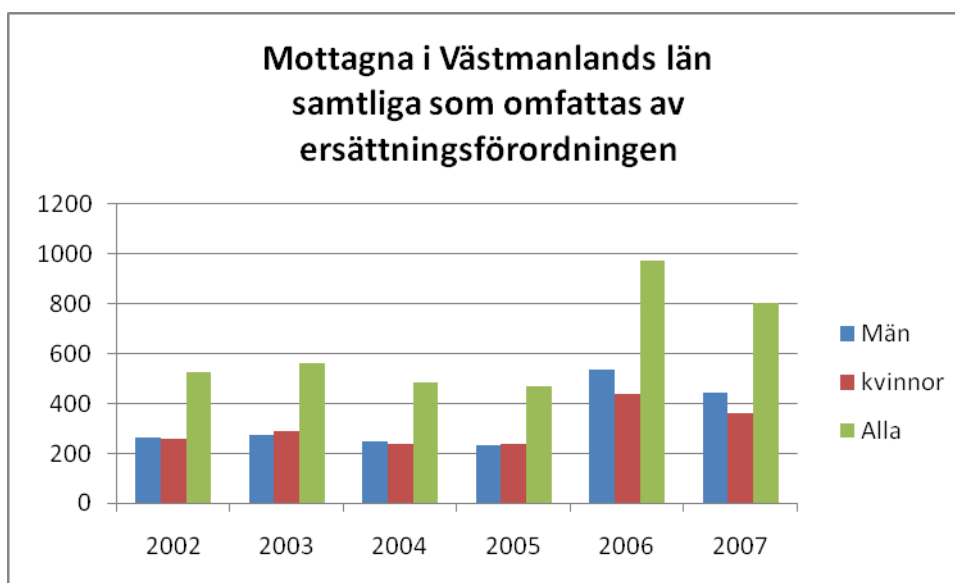
Sveriges kommuner och landsting, 2009. *Matcha eller rusta?*
Arbetsförmedlingens framtida insatser för nyanlända invandrare. SKL

Statens offentliga utredningar, 2010, *Sverige för nyanlända – värden, välfärdsstat,
vardagsliv* (SOU 2010:16)

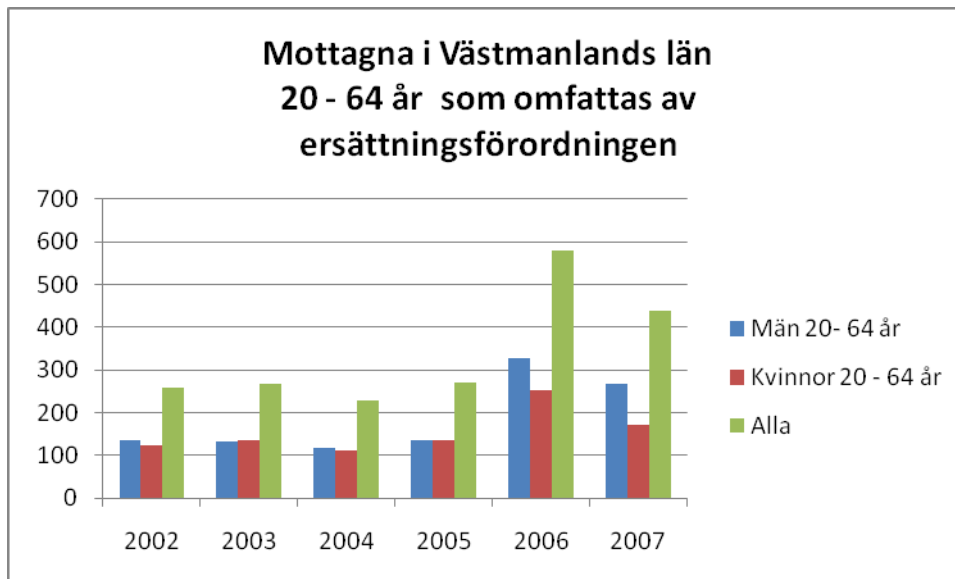
7 Bilagor

Bilaga 1

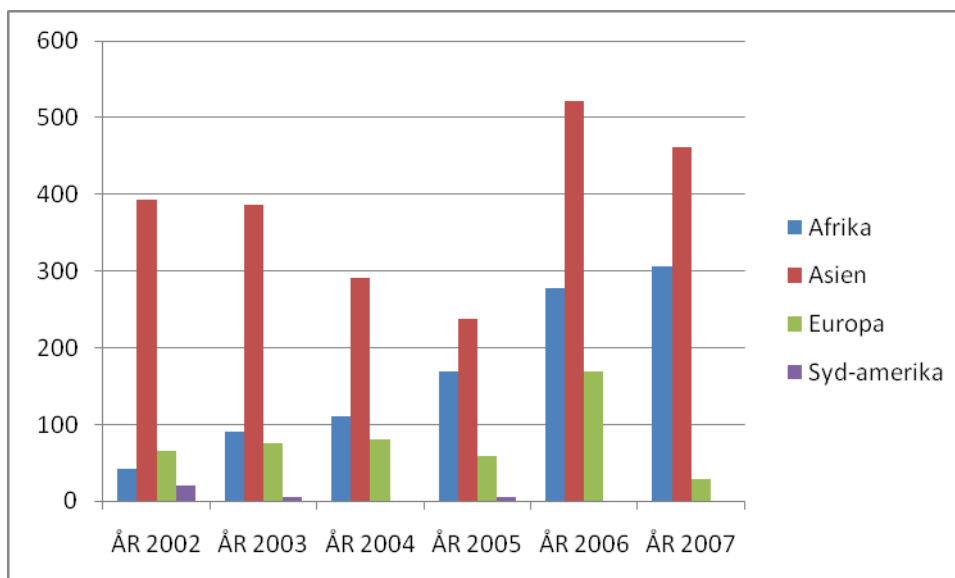
Beskrivning av populationen

Västmanlands län har haft en relativ jämn flyktingmottagning på mellan 471 och 562 personer under åren 2002 till 2005. Fördelningen mellan könen har också varit jämn. Denna trend bröts under 2006 och 2007 då flyktingmottagningen ökade i hela landet. I Västmanland togs 972 respektive 801 personer emot. Antalet män var större än antalet kvinnor.

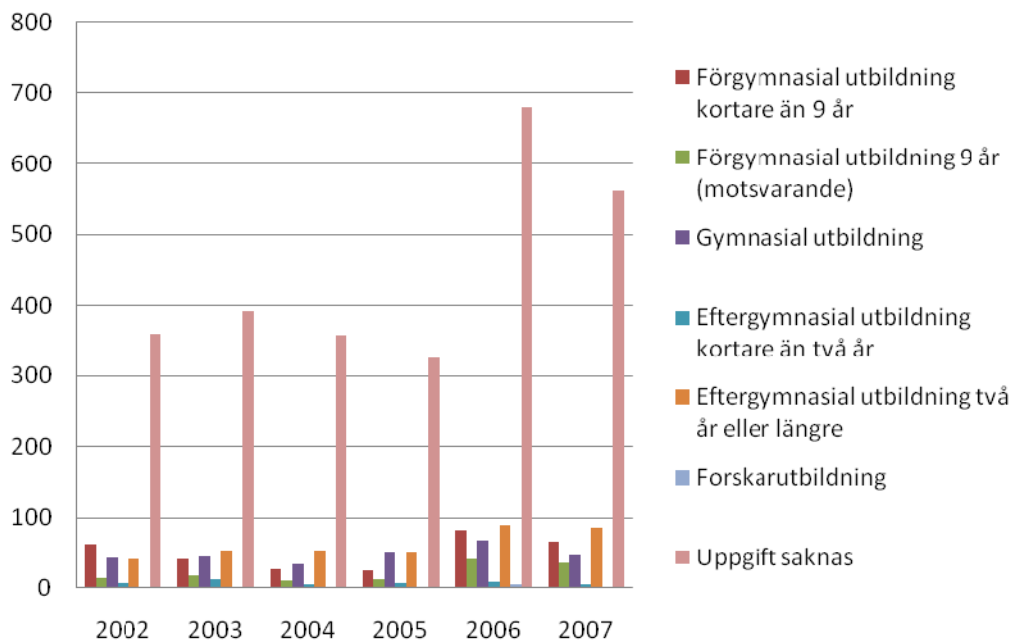
När det gäller personer i arbetsför ålder, tog länet emot ca 250 personer i åldrarna 20 till 64 år under åren 2002 till 2005. Andelarna män och kvinnor var ungefär lika stora. År 2006 och 2007 flyttade 580 respektive 439 personer i åldersgruppen in i länet, fler män än kvinnor.

Antal nyanlända i Västmanland fördelade efter födelseregion.

De allra flesta av de nyanlända kommer från Asien, därefter följer Afrika som födelseregion.

Antal nyanlända i Västmanlands län fördelade på utbildningsbakgrund

För de allra flesta av de nyanlända saknas uppgifter om utbildningsbakgrund i offentliga register. Bland de få personer där utbildningen är känd har en större andel gymnasial och eftergymnasial utbildning än högst nioårig grundskola. När Arbetsförmedlingen får ansvar för etableringen av nyanlända kommer bristen i registren att avhjälpas, i och med att samtligas utbildningsbakgrund registreras hos Arbetsförmedlingen.

Bilaga 2

Sammanställning av mätningen

Resultatet redovisas utifrån mottagningsår, källa samt antal kommuner som utgör underlaget i de fall källan är kommunenkäten.

En * betyder att uppgift saknas, andelen beräknas på 0, 1, 2 eller 3, individer, p.g.a. SCB:s policy att inte redovisa statistik där identiteten kan röjas.

Indikatorer efter mottagningsår.								
Indikator		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1.1 Andelen nyanlända kvinnor och män som har individuella planer för introduktionen inom 3 månader efter folkbokföring. Källa: Kommunenkät	<i>Kvinnor</i>							
	<i>Män</i>							
	<i>Totalt</i>							60 % (7 kommuner)
1.2 Andelen nyanlända kvinnor och män som har meritportfölj inom 3 månader efter folkbokföring. Källa: Kommunenkät	<i>Kvinnor</i>							
	<i>Män</i>							
	<i>Totalt</i>							34 % (8 kommuner)
1.3 Andelen nyanlända kvinnor och män vars kartläggning och planer utarbetats i samarbete mellan kommunen, Af och den nyanlände i trepartssamtal inom tre månader efter folkbokföringen i en kommun. Källa: Kommunenkät	<i>Kvinnor</i>							
	<i>Män</i>							
	<i>Totalt</i>							11 % (8 kommuner)
1.4 Andelen nyanlända kvinnor och män med ohälsa där landstinget deltagit i planeringen tillsammans med den nyanlände och kommunen. Källa: Kommunenkät	<i>Kvinnor</i>							8 % (8 kommuner)
	<i>Män</i>							
	<i>Totalt</i>							

Indikator		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
2.1 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast under det tredje halvåret efter folkbokföring erhållit godkänd betygsnivå i sfi-kurs (den högsta nivån om deltagande skett i flera kurser. Källa: SCB	<i>Kvinnor</i>			VT: 38 % HT: 27 %	VT: 47 % HT: 39 %	VT: 44 % HT: 44 %	VT: 47 %	
	<i>Män</i>			VT: 57 % HT: 45 %	VT: 47 % HT: 49 %	VT: 58 % HT: 47 %	VT. 55 %	
	<i>Totalt</i>						74 % i 4 kommuner	VT: 14 % i 5 kommuner
2.2 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i någon form av yrkesinriktad svenskutbildning. Källa: kommuner	<i>Kvinnor</i>						5 % i 6 kommuner	
	<i>Män</i>						9 % i 6 kommuner	
	<i>Totalt</i>						7 % i 6 Kommuner	5 % i 7 kommuner
2.3 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast 30 månader efter folkbokföring har deltagit i en arbetsmarknadsutbildning som anvisats av Arbetsförmedlingen. Källa: Arbetsförmedlingen	<i>Kvinnor</i>					0,3 %		
	<i>Män</i>					6 %		
	<i>Totalt</i>					4 %		

Indikator		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
2.4 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast 12 månader efter folkbokföring deltagit någon form av yrkesinriktad svenskutbildning i en annan kommun än sin hemkommun. Källa: kommuner	<i>Kvinnor</i>						0 %	VT: 0 %
	<i>Män</i>						0 %	VT: 0 %
	<i>Totalt</i>						0 %	VT: 0 %
2.5 Antalet yrkesområden för yrkesinriktad sfi i Västmanlands län. Källa: kommuner							3	VT: 3
2.6 Andelen nyanlända som inom två år efter mottagningsåret deltagit i någon form av Yrkesutbildning Källa: SCB	<i>Kvinnor</i>	*	*	*	2,9 %			
	<i>Män</i>	*	4,5 %	4,2 %	5,2 %			
	<i>Totalt</i>							
2.7 Andel nyanlända kvinnor och män som inom två år efter mottagningsåret deltagit i någon form av yrkesutbildning i annan kommun än sin hemkommun inom Västmanlands län. Källa: SCB	<i>Kvinnor</i>	*	*	*	*	*		
	<i>Män</i>	*	*	*	*	*		
	<i>Totalt</i>							
3.1 Andel nyanlända kvinnor och män som inom två år efter mottagningsåret varit sysselsatta. Källa: SCB 2002-2005 Kommuner 2007	<i>Kvinnor</i>	8,1 %	5,1 %	6,3 %	14 %			
	<i>Män</i>	26,5 %	28 %	28 %	36,3 %			
	<i>Totalt</i>						35 % i 6 Kommuner	

Indikator		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3.2 Andel nyanlända kvinnor och män som inom två år efter mottagningsåret deltagit i utbildning, förutom sfi, Källa: SCB 2002- 2005 Kommuner 2007	<i>Kvinnor</i>	28,5 %	14,7 %	16,1 %	23,5 %			
	<i>Män</i>	33,1 %	33,3 %	27,1 %	34, 8 %			
	<i>Totalt</i>						VT: 16 % i 7 kommuner	
3.3a Andel nyanlända kvinnor och män som inom två år efter mottagningsåret haft inkomst av studier.	<i>Kvinnor</i>	13,8 %	10,3 %	17 %	26,5 %			
	<i>Män</i>	14,7 %	18,2 %	18, 6 %	32, 6 %			
	<i>Totalt</i>							
3.3b Andel nyanlända kvinnor och män som är självförsörjande två år efter mottagningsåret. Källa: SCB 2002- 2005 Kommuner 2007	<i>Kvinnor</i>	6 %	*	11 %	10 %			
	<i>Män</i>	9 %	*	8 %	14 %			
	<i>Totalt</i>						VT 2007 33 % i 7 kommuner	
3.4 Andelen nyanlända kvinnor och män som senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i praktik på minst halvtid som varat eller beräknas vara i minst fem månader. Källa: kommuner	<i>Kvinnor</i>							VT: 28 % i sju kommuner
	<i>Män</i>							VT: 48 % i sju kommuner
	<i>Totalt</i>							VT: 40 %
3.5 Andelen nyanlända kvinnor och män som deltagit i nystartsjobb inom 36 månader efter folkbokföring. Källa: Arbetsförmedlingen					Ofullständigt material			

Indikator		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3.6 Andelen nyanlända kvinnor och män som deltagit i instegsjobb inom 36 månader efter folkbokföring. Källa: Arbetsförmedlingen					Ofullständigt material			
3.7 Andelen nyanlända kvinnor och män med erfarenhet av det yrke de söker som senast tre månader efter folkbokföring har deltagit i en av Arbetsförmedlingen anvisad yrkeskompetensbedömning. Källa: Arbetsförmedlingen					0 %	0 %	0,1 procent	0 %
4.1 Andelen nyanlända kvinnor och män samt flickor och pojkar som antingen under asyltiden eller senast 12 månader efter folkbokföringen genomgått en hälsoundersökning. Källa: Migrationsverket	<i>Kvinnor</i>					Flickor: 9 % Kvinnor 7 %	Flickor: 22 % Kvinnor : 24 %	Flickor: 10 % Kvinnor: 25 %
	<i>Män</i>					Pojkar: 7 % Män: 5 %	Pojkar: 22 % Män: 38 %	Pojkar: 15 % Män: 35 %
	<i>Totalt</i>							
4. 2 Andelen nyanlända kvinnor och män som fått riktad information om hälso- och sjukvården på sitt eget språk senast 12 månader efter folkbokföringen. Källa: Landstinget							Ofullständigt material	

Indikator		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
4.3 Andelen nyanlända kvinnor och män vars arbetsförmåga eller möjlighet att delta i introduktionen blivit eller blir utredd av Asyl och Integrationshälsan. Källa: Landstinget							0 % Inskrivna 2007	5 % Inskrivna 2008
4.4 Andelen nyanlända kvinnor och män vars arbetsförmåga eller möjlighet att delta i introduktionen blivit eller blir utredd av Försäkringskassan. Källa: kommuner	<i>Kvinnor</i>						0 %	
	<i>Män</i>						0 %	
	<i>Totalt</i>						0% (8 kommuner)	VT: 0,1 % (8 kommuner)
5.1 a Andel nyanlända flickor och pojkar, 14 - 16 år mottagningsåret, som gått ut grundskolan med betyg två år efter mottagningsåret. Källa: SCB	<i>Flickor</i>		36,8 %	52,6	45,5	46,7		
	<i>Pojkar</i>		45 %	38,5	30,8	67,6		
	<i>Totalt</i>							
5.1.b Andel nyanlända flickor och pojkar, 14 - 16 år mottagningsåret, som gått ut grundskolan med betyg som gav behörighet till gymnasieskolan två år efter mottagningsåret. Källa: SCB	<i>Flickor</i>		*	21,1%	*	23,3 %		
	<i>Pojkar</i>		*	*	*	17,6 %		
	<i>Totalt</i>							
5.2 Andel nyanlända flickor och pojkar, 16 - 20 år, som gick i gymnasieskolan ett år efter mottagningsåret. Källa: SCB	<i>Flickor</i>		50,0 %	71,4 %	55,6 %	60 %	59,2 %	
	<i>Pojkar</i>		58,1 %	62,5 %	21,1 %	47,4 %	61,5 %	
	<i>Totalt</i>							

Indikator		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
5.3 Andel nyanlända flickor och pojkar, 16 - 20 år, som gått ut gymnasieskolan med godkända betyg. Källa: SCB	<i>Flickor</i>		*	*	*			
	<i>Pojkar</i>		*	12,5 %	*			
	<i>Totalt</i>							
5.4. Andel nyanlända flickor och pojkar, 16-20 år) som gått ut gymnasieskolan inom tre till fem år.	<i>Flickor</i>		*	*	*			
	<i>Pojkar</i>		*	*	*			
	<i>Totalt</i>							

Bilaga 3

Enkätfrågor

Uppföljning av introduktionen

- en enkät till kommunerna i Västmanland.

Projektet "Flyktingsamverkan Västmanland" ska följas upp genom årliga mätningar av ett antal indikatorer. Länsstyrelsen är ansvarig för indikatormätningen. Den första mätningen görs i år. Den ska göra det möjligt att efter upprepade mätningar se om förändrade arbetssätt och större samverkan också leder till förändringar för de nyanlända. Mätningen omfattar 26 indikatorer som där det är möjligt hämtas från befintligt registerdata. Men mycket av kommunernas insatser i introduktionen återfinns inte i registerstatistik. Vi är därför tacksamma om ni svarar på enkäten som omfattar 11 av indikatorerna. Svara så långt det är möjligt. I de fall ni inte kan besvara en fråga beskriv varför. Kunskap om kommunernas möjligheter att leverera statistik blir en hjälp för oss inför kommande mätningar.

Anvisningar

Med "kvinnor och män" avses de som omfattas av Förordning (1990:927) om statlig ersättning för flyktningmottagande m.m, dvs. de för vilka kommunen erhåller schablonbidrag.

Svara i första hand uppdelat på kön. Om ni inte kan ta fram siffror uppdelat på kön, svara på antal totalt. Antingen uppdelat på kön eller totalt, ni behöver inte fylla i både och.

I samtliga frågor gäller "Kvinnor" och "Män" åldrarna 20 -64 år mottagningsåret.

I fråga 1 och 5 ange också svaret för kvinnor och män som var över 64 år mottagningsåret.

Med folkbokföring menas folkbokföring i din kommun.

Svara senast 30 september 2009

Kommun

- ☐ Arboga
- ☐ Fagersta
- ☐ Hallstahammar
- ☐ Kungsör
- ☐ Köping
- ☐ Norberg
- ☐ Sala
- ☐ Skinnskatteberg
- ☐ Surahammar
- ☐ Västerås

1. För hur många kvinnor och män som togs emot under 2008 upprättades individuella introduktionsplaner senast 3 månader efter folkbokföring?

Kvinnor

Män

Totalt 20 - 64 år

Kvinnor > 64 år

Män > 64 år

Totalt > 64 år

2. Hur många kvinnor och män som togs emot under 2008 har påbörjat arbetet med sin meritportfölj senast 3 månader efter folkbokföring? - - Med "påbörjat arbetet med sin meritportfölj" menas ett arbetssätt som används inom sfi-undervisningen för att ta fram ett utförligt CV m.m.

Kvinnor

Män

Totalt

3. För hur många kvinnor och män som togs emot under 2008 har kartläggning och introduktionsplan utarbetats i samverkan mellan kommun, Arbetsförmedling och den nyanlände i trepartssamtal senast 3 månader efter folkbokföring?

Kvinnor

Män

Totalt

4. För hur många kvinnor och män som mottogs under första halvåret 2008 har Landstinget, p g a deltagarens ohälsa, deltagit i planeringen någon gång under de första 12 månaderna, tillsammans med den nyanlände och kommunen? - - Här avses alltså om det förekommit någon form av samverkan mellan flyktinghandläggare, individ och sjukvård under det första året när det gäller planeringen av introduktionen.

Kvinnor

Män

Totalt

5. Hur många kvinnor och män som togs emot under 2007 och första halvåret 2008 har senast 12 månader efter folkbokföring erhållit godkänd betygsnivå i en sfi-kurs?

Kvinnor 2007

Män 2007

Totalt 2007

Kvinnor 2007 > 64 år

Män 2007 > 64 år

Totalt 2007 > 64 år

Kvinnor första halvåret 2008

Män första halvåret 2008

Totalt första halvåret 2008

Kvinnor första halvåret 2008 > 64 år

Män första halvåret 2008 > 64 år

Totalt första halvåret 2008 > 64 år

6. Hur många kvinnor och män som togs emot under 2007 och första halvåret 2008 har senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i någon form av yrkesinriktad svenskutbildning?

Kvinnor 2007

Män 2007

Totalt 2007

Kvinnor första halvåret 2008

Män första halvåret 2008

Totalt första halvåret 2008

7. Hur många kvinnor och män som togs emot under 2007 och första halvåret 2008 har senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i någon form av yrkesinriktad svenskutbildning i en annan kommun än sin hemkommun?

Kvinnor 2007

Män 2007

Totalt 2007

Kvinnor första halvåret 2008

Män första halvåret 2008

Totalt första halvåret 2008

8. Hur många kvinnor och män som togs emot under första halvåret 2007 är sysselsatta två år efter folkbokföring? - Med sysselssatt menas anställd eller egenföretagare samt oavlönad medhjälpare i företag tillhörande make/maka eller annan hushållsmedlem. Detta är SCB:s definition.

Kvinnor

Män

Totalt

9. Hur många kvinnor och män som togs emot under första halvåret 2007 deltar i utbildning, förutom sfi, två år efter folkbokföring?

Kvinnor

Män

Totalt

10. Hur många kvinnor och män som togs emot under första halvåret 2007 är självförsörjande två år efter folkbokföring? - Självförsörjande är samtliga som inte uppbär försörjningsstöd eller introduktionsersättning (eller stöd som aktivitetsstöd, a-kassa, sjukpeng och rehabiliteringsersättning).

Kvinnor

Män

Totalt

11. Hur många kvinnor och män som togs emot under första halvåret 2008 har senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i praktik?

Kvinnor

Män

Totalt

12. Hur många kvinnor och män som togs emot under första halvåret 2008 har senast 12 månader efter folkbokföring deltagit i praktik på minst halvtid som varat minst fem månader?

Kvinnor

Män

Totalt

13. För hur många kvinnor och män som varit sjuka med läkarintyg mer än fyra veckor har Försäkringskassan samordnat en utredning av arbetsförmåga eller möjlighet att delta i introduktionen?

Kvinnor mottagna 2007

Män mottagna 2007

Totalt mottagna 2007

Kvinnor mottagna första halvåret 2008

Män mottagna första halvåret 2008

Totalt mottagna första halvåret 2008

14. Hur många kvinnor och män tog kommunen emot? Angivna åldrar gäller mottagningsåret.

Kvinnor första halvåret 2007 20-64 år

Män första halvåret 2007 20-64 år

Totalt första halvåret 2007 20-64 år

Kvinnor andra halvåret 2007 20-64 år

Män andra halvåret 2007 20- 64 år

Totalt andra halvåret 2007 20-64 år

Kvinnor 2007 >64 år

Män 2007 > 64 år

Totalt 2007 > 64 år

MKvinnor första halvåret 2008 20-64 år

Män första halvåret 2008 20-64 år

Totalt första halvåret 2008 20-64 år

Kvinnor andra halvåret 2008 20-64

Män andra halvåret 2008 20- 64 år

Totalt andra halvåret 2008 20 -64 år

Kvinnor 2008 > 64 år

Män 2008 > 64 år

Totalt 2008 > 64 år

15. Ange antal kvinnor och män som togs emot i kommunen under första halvåret 2007 med respektive utbildningsnivå.

Grundskola 0-9 år Kvinnor

Grundskola 0-9 år Män

Grundskola 0-9 år Totalt

Gymnasieskola eller motsvarande Kvinnor

Gymnasieskola eller motsvarande Män

Gymnasieskola eller motsvarande Totalt

Universitets- eller högskoleutbildning Kvinnor

Universitets- eller högskoleutbildning Män

Universitets- eller högskoleutbildning Totalt

16. Ange antal kvinnor och män som togs emot i kommunen under andra halvåret 2007 med respektive utbildningsnivå

Grundskola 0-9 år Kvinnor

Grundskola 0-9 år Män

Grundskola 0-9 år Totalt

Gymnasieskola eller motsvarande Kvinnor

Gymnasieskola eller motsvarande Män

Gymnasieskola eller motsvarande Totalt

Universitets- eller högskoleutbildning Kvinnor

Universitets- eller högskoleutbildning Män

Universitets- eller högskoleutbildning Totalt

17. Ange antal kvinnor och män som togs emot i kommunen under första halvåret 2008 med respektive utbildningsnivå

Grundskola 0-9 år Kvinnor

Grundskola 0-9 år Män

Grundskola 0-9 år Totalt

Gymnasieskola eller motsvarande Kvinnor

Gymnasieskola eller motsvarande Män

Gymnasieskola eller motsvarande Totalt

Universitets- eller högskoleutbildning Kvinnor

Universitets- eller högskoleutbildning Män

Universitets- eller högskoleutbildning Totalt

17. Ange antal kvinnor och män av dem som togs emot i kommunen under andra halvåret 2008 med respektive utbildningsnivå.

Grundskola 0-9 år Kvinnor

Grundskola 0-9 år Män

Grundskola Totalt

Gymnasieskola eller motsvarande Kvinnor

Gymnasieskola eller motsvarande Män

Gymnasieskola eller motsvarande Totalt

Universitets- eller högskoleutbildning Kvinnor

Universitets- eller högskoleutbildning Män

Universitets- eller högskoleutbildning Totalt

Tack för din medverkan!
Länsstyrelsen i Västmanlands län

Ingår i Länsstyrelsens rapportserie
ISSN 0284 - 8813

Har du frågor, önskar fler exemplar m m, kontakta
Länsstyrelsen i Västmanlands län, 721 86 Västerås

Tfn 021-19 50 00 | Fax 021-19 51 35 | E-post: vastmanland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/vastmanland